

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра англійської філології і перекладу
імені професора І. В. Корунця

Кваліфікаційна робота магістра з перекладознавства
на тему: «Словотвірна та семантична специфіка виробничих термінів та
проблеми їх українського перекладу (на матеріалі науково-популярних
телепрограм)»

Студентки групи МПа 07-20
факультету перекладознавства
освітньо-професійної програми
Перекладознавство: професійно-
орієнтований переклад
(англійська мова і друга іноземна мова)
за спеціальністю 035 Філологія
Федосєєвої Вікторії Миколаївни

Допущена до захисту
«___»_____ 2021 року

Завідувач кафедри англійської філології
і перекладу імені професора І. В. Корунця

_____ проф. Ніконова В. Г.
(підпис) (ПІБ)

Науковий керівник:
доцент кафедри,
Кандидат філологічних наук Чернікова О. І.

Національна шкала _____
Кількість балів: _____
Оцінка:ЄКТС _____

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE

KYIV NATIONAL LINGUISTIC UNIVERSITY

Korunets Department of English Philology and Translation

Master Degree Thesis in Translation Studies

under the title: “Derivative and semantic specifics of manufacturing terms and problems of their Ukrainian translation (based on scientific and popular TV programs).”

Group MPa 07-20
School of translation studies
Educational Programme Translation
Studies: Specialized Translation
(English and Second Foreign Language)
Majoring 035 Philology
Victoriia M. Fedosieieva

Research supervisor:
O.I. Chernikova
Associate Professor,
Candidate of Philology

Kyiv – 2021

Київський національний лінгвістичний університет
Кафедра англійської філології і перекладу
імені професора І. В. Корунця

Затверджую:
Завідувач кафедри англійської філології
і перекладу імені професора І. В. Корунця

_____ (підпис)
д.ф.н., проф. Ніконова В. Г.
“ _____ ” _____ 20 ____ р.

ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу магістра з перекладознавства

студентки **II** курсу **МШа 07-20** групи факультету перекладознавства **КНЛУ**

Федосєєва Вікторія Миколаївна

(ПІБ студента)

спеціальності 035 Філологія, спеціалізації 035.041 Германські мови і літератури (переклад включно), перша – англійська, освітньо-професійної програми Перекладознавство: професійно-орієнтований переклад (англійська мова і друга іноземна мова)

Тема роботи «Словотвірна та семантична специфіка виробничих термінів та проблеми їх українського перекладу (на матеріалі науково-популярних телепрограм)»

Науковий керівник доцент кафедри Чернікова О. І.

Дата видачі завдання “10” вересня 2020 р.

Графік виконання кваліфікаційної роботи магістра з перекладознавства

№ п/п	Найменування частин і план кваліфікаційної роботи	Графік виконання	Підписи студента і керівника
1.	Аналіз наукових першоджерел і складання бібліографії	Жовтень 2020 р.	
2.	Написання теоретичної частини кваліфікаційної роботи (розділ 1)	Листопад 2020 р.	
3.	Добір мовного матеріалу тексту і складання Додатку (100 англійськомовних речень та їх переклад)	Грудень 2020 р.	
4.	Аналіз мовного матеріалу тексту, який досліджується, і написання аналітичної частини кваліфікаційної роботи (розділ 2)	Березень 2021 р.	
5.	Проведення перекладацького аналізу досліджуваного мовного явища і написання практичної частини кваліфікаційної роботи (розділ 3)	Травень 2021 р.	
6.	Написання вступу і висновків дослідження, подання завершеної кваліфікаційної роботи науковому керівнику для попереднього перегляду	Вересень 2021 р.	
7.	Попередній захист кваліфікаційної роботи і подання завершеної кваліфікаційної роботи на кафедру	05 жовтня 2021 р.	
8.	Оформлення документації (відгуки) і підготовка презентації до захисту кваліфікаційної роботи	Жовтень 2021 р.	
9.	Захист кваліфікаційної роботи магістра з перекладознавства	Грудень 2021 р.	

Науковий керівник _____ (підпис)

Студент _____ (підпис)

**ВІДГУК НАУКОВОГО КЕРІВНИКА
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА З ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА**

студентки II курсу групи МПа 07-20 факультету перекладознавства спеціальності 035 Філологія, спеціалізації 035.041 Германські мови і літератури (переклад включно), перша – англійська, освітньо-професійної програми Перекладознавство: професійно-орієнтований переклад (англійська мова і друга іноземна мова)

Федоссева Вікторія Миколаївна

(ПІБ студента)

за темою «Словотвірна та семантична специфіка виробничих термінів та проблеми їх українського перекладу (на матеріалі науково-популярних телепрограм)»

Відповідність кваліфікаційної роботи нормативним вимогам (необхідне позначити √ або +)		
1.	Наявність основних структурних компонентів	☐ усі компоненти присутні , ☐ один компонент відсутній ☐ декілька компонентів відсутні
2.	Відповідність оформлення, посилань і списку використаних джерел нормативним вимогам	☐ повна відповідність ☐ незначні помилки в оформленні ☐ оформлення неправильне
3.	Відповідність побудови вступу нормативним вимогам	☐ повна відповідність ☐ відповідність неповна ☐ не відповідає вимогам
4.	Відповідність огляду наукової літератури нормативним вимогам	☐ повна відповідність ☐ відповідність неповна ☐ не відповідає вимогам
5.	Відповідність аналітичної частини дослідження заявленій меті та завданням	☐ повна відповідність ☐ відповідність неповна ☐ не відповідає вимогам
6.	Відповідність практичної частини дослідження нормативним вимогам	☐ повна відповідність ☐ відповідність неповна ☐ не відповідає вимогам
7.	Відповідність висновків результатам теоретичної та практичної складових дослідження	☐ повна відповідність ☐ відповідність неповна ☐ не відповідає вимогам

Особиста думка керівника _____
_____
_____
_____
_____

Кваліфікаційна робота _____ може бути (не може бути)

(ПІБ студента)

рекомендована до захисту

_____
(підпис керівника)

(_____)
(ПІБ керівника)

” ___ ” _____ 2021 року

РЕЦЕНЗІЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА З ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА

студентки II курсу групи МПа 07-20 факультету перекладознавства спеціальності 035 Філологія, спеціалізації 035.041 Германські мови і літератури (переклад включно), перша – англійська, освітньо-професійної програми Перекладознавство: професійно-орієнтований переклад (англійська мова і друга іноземна мова)

Федосєва Вікторія Миколаївна

(ПІБ студента)

за темою «Словотвірна та семантична специфіка виробничих термінів та проблеми їх українського перекладу (на матеріалі науково-популярних телепрограм)»

	Критерії	Оцінка в балах
1.	Наявність основних компонентів структури роботи — <i>загалом 10 балів</i> (усі компоненти присутні – 10 , один компонент відсутній – 5 , декілька компонентів відсутні – 0)	
2.	Відповідність оформлення роботи, посилань і списку використаних джерел нормативним вимогам до кваліфікаційної роботи — <i>загалом 10 балів</i> (повна відповідність – 10 , поодинокі огріхи у форматуванні – 8 , незначні помилки в оформленні – 6 , значні помилки в оформленні – 4 , оформлення переважно не відповідає вимогам – 0)	
3.	Відповідність побудови вступу нормативним вимогам — <i>загалом 10 балів</i> (повна відповідність – 10 , поодинокі огріхи стилістичного характеру – 8 , несуттєві помилки у формулюваннях – 6 , суттєві помилки у формулюваннях – 4 , не відповідає вимогам за структурою і змістом – 0)	
4.	Відповідність огляду наукової літератури нормативним вимогам — <i>загалом 10 балів</i> (повна відповідність – 10 , несуттєві помилки у формулюваннях – 8 , недостатня кількість проаналізованих іноземних джерел (мін. 30%) – 6 , відсутній критичний аналіз наукових праць – 4 , не відповідає вимогам за структурою і змістом – 0)	
5.	Відповідність аналітичної частини дослідження заявленій меті та завданням — <i>загалом 10 балів</i> (повна відповідність – 10 , несуттєві огріхи стилістичного характеру – 8 , несуттєві помилки при аналізі фактичного матеріалу – 6 , суттєві помилки при аналізі фактичного матеріалу – 4 , відсутність власного аналізу фактичного матеріалу (100 речень) – 0)	
6.	Відповідність практичної частини дослідження нормативним вимогам — <i>загалом 10 балів</i> (повна відповідність – 10 , несуттєві огріхи стилістичного характеру – 8 , несуттєві помилки при перекладі фактичного матеріалу – 6 , суттєві помилки при перекладі й аналізі фактичного матеріалу – 4 , відсутність перекладацького аналізу фактичного матеріалу (100 речень) – 0)	
7.	Відповідність висновків результатам теоретичної та практичної складових дослідження — <i>загалом 10 балів</i> (повна відповідність – 10 , несуттєві огріхи стилістичного характеру – 8 , неповне висвітлення результатів дослідження – 6 , часткове висвітлення результатів дослідження – 4 , не відповідає результатам дослідження – 0)	

Усього набрано балів: _____

_____ (ПІБ рецензента)

_____ (підпис рецензента)

” ” _____ 2021 р.

Завідувачеві кафедри англійської філології і
перекладу імені професора І. В. Корунця
д. філол. н., проф. Ніконовій В. Г.
Федосєєва Вікторія Миколаївна,

(ПІБ студента)

П курсу другого (магістерського) рівня вищої
освіти, заочної форми здобуття освіти,
групи МПа _____
факультету перекладознавства,
освітньо-професійної програми
Перекладознавство: професійно-
орієнтований переклад (англійська мова і
друга іноземна мова)
Контактний телефон:
0968885494 _____

З А Я В А

Прошу допустити мене до захисту кваліфікаційної роботи магістра з перекладознавства на тему «Словотвірна та семантична специфіка виробничих термінів та проблеми їх українського перекладу (на матеріалі науково-популярних телепрограм)» в екзаменаційній комісії з атестації здобувачів вищої освіти ступеня «магістр». Науковий керівник доцент кафедри, кандидат філологічних наук Чернікова Олександра Іванівна

(посада, ПІБ).

Ознайомлений / ознайомлена з Положенням про академічну доброчесність здобувачів вищої освіти Київською національного лінгвістичного університету (перший (бакалаврський) і другий (магістерський) рівні вищої освіти; денна і заочна форми здобуття освіти).

Даю дозвіл на перевірку моєї кваліфікаційної роботи на академічний плагіат. Повідомлений / повідомлена, що в разі наявності рівня оригінальності кваліфікаційної роботи менше 50 % вона не буде допущена до захисту, а я буду відрахований / відрахована з Університету за невиконання індивідуального навчального плану.

У разі допуску моєї кваліфікаційної роботи до захисту даю дозвіл на розміщення цієї роботи в репозитарії Університету.

До цієї заяви додаю один примірник кваліфікаційної роботи в паперовому вигляді і електронний варіант цієї роботи. Електронна версія моєї роботи збігається (ідентична) з друкованою.

_____
(підпис)

Федосєєва В. М.
(ПІБ)

«18» жовтня 2021 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	
РОЗДІЛ 1	
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ВИРОБНИЧИХ ТЕРМІНІВ ТА СПОСОБИ ЇЇ ПЕРЕКЛАДУ	
1.1 Виробничо – професійна лексика як об’єкт сучасних лінгвістичних досліджень	
1.2 Особливості перекладу виробничо – професійних лексичних одиниць.....	
1.3 Особливості науково – популярного дискурсу та проблеми його перекладу	
Висновки до розділу 1	
РОЗДІЛ 2	
ТИПОЛОГІЯ І ФУНКЦІЇ ВИРОБНИЧО – ПРОФЕСІЙНОЇ ЛЕКСИКИ	
2.1 Класифікація способів словотворення виробничо – професійної лексики	
2.2 Семантична класифікація виробничо – професійної лексики	
Висновки до розділу 2	
РОЗДІЛ 3	
ВІДТВОРЕННЯ ВИРОБНИЧО – ПРОФЕСІЙНОЇ ЛЕКСИКИ У ПЕРЕКЛАДІ ТЕКСТІВ Й ОСОБЛИВОСТІ ЇЇ ПЕРЕКЛАДУ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ ...	
3.1 Способи відтворення українською мовою виробничо – професійної лексики у перекладах текстів науково – популярного дискурсу	
3.2 Застосування перекладацьких трансформації для збереження прагматичних функцій виробничо – професійної лексики у перекладі науково – популярного дискурсу	
3.2.1. Лексичні трансформації	
3.2.2. Граматичні трансформації	
3.2.3. Лексико-граматичні трансформації	
Висновки до розділу 3.....	

ВИСНОВКИ .....
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ .....
ДОДАТОК .....
SUMMARY .....

ВСТУП

Двадцять перше століття - століття науково-технічного прогресу, де розвиток науки нерозривно пов'язане з розвитком суспільства. Тільки через науку відбувається пізнання навколишньої дійсності, яке є необхідною умовою для саморозвитку всього людства. Цим і пояснюється все більша популяризація наукових видань. Велика частина таких статей вимагає знань у певній галузі, а значить орієнтована тільки на читачів - фахівців. А як же тоді бути з тим широким колом людей, чия діяльність далека від науки, але бажання долучитися до неї велике? Для таких цілей використовуються науково-популярні видання, які знайомлять читачів всіх професій і спеціальностей з основами науки, розвивають мислення і формують світогляд. Науково-популярні видання не вимагають спеціальної підготовки і знань у певній галузі, основна мета - прищеплення у суспільства наукового інтересу.

Тема дипломної роботи представляється актуальною, оскільки для поширення наукових знань виникає необхідність переводити такого роду наукову літературу на інші мови. Перекладачеві випадає нелегке завдання, крім розуміння самої суті певної наукової області, що вимагає чимало зусиль, він повинен пропустити всю інформацію через себе, переробити і видати її в максимально зрозумілою і доступною для читача формі.

Переклад науково-популярного тексту має ряд особливостей, які були проаналізовані з точки зору лексики, морфології та синтаксису, з урахуванням всіх виниклих труднощів і спірних моментів. Підсумок виконаної роботи може виявитися корисними для розширення перекладацької діяльності в науковій сфері, що обумовлює актуальність обраної теми дипломної роботи.

Матеріалом дослідження стали науково-популярні програми Top Gear та Myth Busters

Вибір матеріалу такої спрямованості видався дуже актуальним, оскільки в епоху інформаційних технологій та глобалізації, де зміцнюються контакти

між країнами та культурами, більша частина інформації сприймається зорово і на слух, що є причиною підвищеної уваги до проблеми аудіовізуального перекладу.

Об'єктом дослідження дипломної роботи є особливості перекладу англійського тексту аудіовізуальної тематики, що знаходиться на межі двох стилів: наукового стилю та науково-популярного підстилі.

У якості предмета вивчення розглядаються перекладацькі рішення для полегшення засвоєння наукової інформації.

Мета роботи - позначити і описати ознаки, характерні для наукового стилю та науково-популярного підстилі, розглянути труднощі перекладу.

Мета роботи визначила наступні завдання:

Розглянути поняття стиль і вивчити проблему багатозначності визначення.

Визначити ознаки, характерні тільки для наукового стилю і проаналізувати їх на основі прикладів, взятих з науково-популярних телепрограм, характерні тільки для науково-популярного підстилі і проаналізувати перекладацькі стратегії і тактики для досягнення адекватності тексту.

Методологічною основою даної роботи послужили ідеї та концепції, викладені у працях з мовознавства М.Н. Кожиной, Р.А. Будагова, О.Я. ГОЙХМАН, Д.Е. Розенталя, де висвітлюються питання функціональних стилів; праці з перекладу текстів наукового, науково-популярного та науково-технічного стилів Г.К. Трофімової, М.Г. Рубцевої, К. В. Прохорова, С.Г. Антонової, де розглядаються способи і прийоми перекладу.

У роботі застосовувалися такі методи дослідження: інтерпретація, порівняльно-порівняльний аналіз, метод калькуляції.

Практична цінність дипломної роботи полягає в тому, що представлені в ній відомості можуть використовуватися при перекладі або аналізі текстів змішаного наукового стилю та науково-популярного підстилі.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ВИРОБНИЧИХ ТЕРМІНІВ ТА СПОСОБИ ЇЇ ПЕРЕКЛАДУ

1.1 Виробничо – професійна термінологія як об'єкт сучасних лінгвістичних досліджень

У кожній царині людської діяльності функціонує якась частина термінологічної лексики певної мови, дослідження якої вимагає поділу її на групи. Різні науковці (і зарубіжні, і українські) по-своєму розподіляють терміни за галузями знань. Зокрема, російські мовознавці Б. М. Головін та Р. Ю. Кобрін виділили чотири групи термінів: 1) терміни науки; 2) терміни техніки та виробництва; 3) терміни управління; 4) терміни культури й спорту [26, с. 14–15]. У наукових термінах на перший план виступає зв'язок із поняттям, а в технічних та інших типах термінів – співвіднесеність із предметом, який називається. Тому виробничі, технічні та інші терміни (крім наукових) семантично близькі до загальноповживаних слів; причому межа між виробничо-технічним терміном і загальноповживаним словом може бути проведена лише за допомогою контекстного аналізу [26, с. 15]. Термінологія сучасної української літературної мови дуже багата й розгалужена відповідно до наявних у нинішньому суспільстві знань. В. М. Русанівський усю термінолексику поєднав у такі групи: 1) наукова; 2) суспільно-політична; 3) суспільно-економічна; 4) юридична [147, с. 169]. Детальніший поділ термінології здійснено в монографії «Сучасна українська літературна мова. Лексика і фразеологія» (за редакцією І. К. Білодіда). У її складі виділено велику групу суспільно-політичної термінологічної лексики, з якою семантично споріднена група слів на позначення понять зі сфери різних суспільних наук: економічна, філософська, логічна, психологічна, педагогічна, історична, юридична, дипломатична, фінансова, офіційно-ділова термінологія. У групі термінологічної лексики української мови виокремлено літературознавчу й лінгвістичну термінологію. Дуже розгалужена термінологія мистецька й мистецтвознавча, до якої належить лексика:

музична, театральна, кіномистецька, образотворчого мистецтва, архітектурна. Розвинена фізико-математична, природнича, геолого-географічна й технічна термінологія. У складі наукової термінологічної лексики розрізняється, наприклад, термінологія математична, фізична, хімічна, біологічна, фізіологічна, ботанічна, зоологічна, географічна, геологічна, астрономічна. У технічній лексиці виокремлено гірничу, металургійну, машинобудівну, електротехнічну, гідротехнічну, зварювальну, радіотехнічну термінологію. Розвинена також термінологія сільськогосподарська, медична, спортивна, військова, авіаційна тощо [172, с. 163–164]. Розвиток термінології різних галузей знання охарактеризовано в монографії «Склад і структура термінологічної лексики української мови» А. В. Крижанівської, Л. О. Симоненко, Т. І. Панько та ін. Це дослідження демонструє картину сучасної наукової термінолексики, яка створюється достатнім обсягом термінів і термінологічних сполук, що охоплюють усі розділи й дисципліни сучасних наук, відбивають семантику сучасних соціальних інститутів: матеріального виробництва, техніки, науки, політики, права, моралі, мистецтва, освіти, релігії, культури. У цю систему входить також загальнонаукова термінологія, яка не має спеціальної прив'язаності до окремої галузі знань і вживається взагалі в науковому стилі (лабораторія, наука). До термінолексики входять назви циклів, розділів наук та їхніх окремих дисциплін, а також найменування спеціалістів у межах цих наук. Зміст термінів надзвичайно різноманітний, оскільки вони охоплюють усі поняття наукової, виробничотехнічної сфери людської діяльності [161, с. 27]. Досить часто термінологічну лексику розглядають у складі таких груп: термінологія природничих наук, технічних, суспільних і гуманітарних, кожна з яких розподілена за галузями. Як засвідчують праці науковців, із кінця 60-х років ХХ ст. в Україні започатковано багатоаспектне дослідження терміносистем різних галузей знання, що уможливило простежити історію їх становлення, процеси номінації спеціальних понять та явищ, визначити лексико-семантичні та структурно-граматичні особливості досліджуваних

термінологій, їх генетичний склад та функціонування в різних стилях української мови [199, с. 241]. На сьогодні у вітчизняному термінознавстві досліджено понад сто терміносистем: авіаційну (Халіновська Л. А.), археологічну (Локайчук С. М.), видавничу (Процик М. Р.), екологічну (Овсейчик С. В.), економічну (Чорновол Г. В.), електротехнічну (Козак Л. В.), зоологічну (Карабута О. П.), комп'ютерну (Ніколаєва А. О.), маркетингову (Шапран Д. П.), металургійну (Ктитарова Н. К.), мовознавчу (Захарчин В. В.), музичну (БуликВерхола С. З.), психологічну (Веклинець Л. М.), фізичну (Процик І. Р., Волкова І. В.), юридичну (Вербенец М. Б., Рижков А. Г., Паночко М. М.) тощо. Більшість слів української мови утворюється морфологічним способом. Не становить тут винятку й галузева лексика. Як відомо з праць мовознавців, загальні закономірності морфологічного словотворення єдині для всієї мови загалом. Утворення термінів і слів загального вжитку відбувається в основному за тими самими словотвірними моделями. Однак щодо термінології морфологічний спосіб, як зауважує В. П. Даниленко, має низку важливих відмінних ознак. Насамперед дослідниця наголошує, що в термінотворенні загалом значно ширшим і різноманітнішим є коло засобів, що використовуються як терміноелементи. Царині термінолексики властиве набагато ширше в порівнянні із загальнолітературною мовою вживання власних імен у ролі похідних основ. Крім цього, за словами В. П. Даниленко, «...для термінологічної деривації характерне активніше, ніж у загальнолітературному морфологічному словотворенні, використання всіх можливих засобів і прийомів словотворення. У термінології в однаковій мірі активні й суфіксація, і префіксація, і суфіксація з префіксацією, а також словоскладання, словоскладання з афіксацією...» [39, с. 113] На думку українських учених Т. І. Панько, І. М. Кочан, Г. П. Мацюк, під час творення термінології української мови на основі морфологічного способу провідне місце займає афіксація. Саме в «...морфологічній структурі слова-терміна, утвореного шляхом афіксації, органічно закладені основи структурної.

Розвиток науки і техніки в наш час неможливий без обміну спеціальною інформацією, що з'являється в різних країнах у наукових періодичних виданнях, спеціальних бюлетенях, патентній літературі тощо.

Переклад - 1) процес відтворення письмового тексту чи усного вислову засобами іншої мови; 2) результат цього процесу.

Процес перекладання – це цілеспрямований процес, який охоплює такі етапи:

зорове чи слухове сприймання інформації чужою мовою, усвідомлення її змісту;

аналіз інформації мовою оригіналу і синтез рідною мовою;

відтворення змісту рідною мовою.

Оскільки переклад – це передавання змісту того, що було висловлено, то перекладаються не слова, граматичні конструкції чи інші засоби мови оригіналу, а думки, зміст оригіналу. Згідно з теорією перекладу, неперекладних матеріалів не існує – є складні для перекладу тексти. Труднощі під час перекладання пов'язані, по-перше, з недостатнім знанням мови оригіналу, по-друге, з недостатнім знанням суті предмета, по-третє, з недостатнім знанням мови, якою перекладають, або з відсутністю в цій мові готових відповідників для висловлення того, що вже було висловлено засобами мови оригіналу.

Види перекладу:

За формою переклад поділяють на усний і письмовий.

Усний переклад використовують для обміну інформацією під час особистого контакту фахівців у процесі укладання контрактів, на виставках, міжнародних науково-технічних конференціях, симпозіумах, на лекціях, під час доповідей тощо. На відміну від письмового перекладу усний роблять негайно, не маючи можливості користуватися довідковою літературою.

Усний переклад може бути послідовним або синхронним.

Послідовний переклад відомий з давніх часів, це усний переклад повідомлення з однієї мови іншою після його прослуховування. Важливо,

щоб переклад відбувався в паузах після логічно закінчених частин, щоб був зрозумілий контекст, у якому вживається те чи інше слово.

Синхронний переклад робить перекладач-професіонал практично одночасно з отриманням усного повідомлення.

За способом перекладу розрізняють буквальний і адекватний переклад.

Буквальний переклад називають також дослівним, у такому перекладі можуть зберігатися порядок слів та граматичні конструкції, невласливі мови, якою перекладають.

Адекватний переклад точно передає зміст оригіналу, його стиль, при цьому відповідає всім нормам літературної мови.

3. За змістом виділяють такі основні різновиди перекладу:

а) суспільно-політичний, який передбачає усне чи письмове відтворення засобами іншої мови суспільно-політичних матеріалів: виступів та заяв політичних діячів, інтерв'ю, матеріалів брифінгів, прес-конференцій, дипломатичних документів, наукових праць з політології, соціології тощо;

б) художній, тобто переклад творів художньої літератури (поезія, проза, драма). Художній переклад дає змогу кожному народові долучитися до скарбів світової літератури, а також сприяє популяризації національної культури.

в) науково-технічний (технічний). [17]

Терміни, як і загальноживані слова, мають певні значення, граматичні категорії, але вони виражають спеціальні поняття, обслуговують різні галузі знання й діяльності людини, і таке їхнє призначення не могло не позначитися на характері цієї досить великої групи слів [65: 55].

Як відомо, слово *термін* походить від латинського «*terminus*», що означає «кінець, межа, закінчення». У Середньовіччі це слово набуло значення «визначення, позначення», а в давньофранцузькій мові «*terme*» мало значення «слово» [74: 112]. Термінами можуть також бути слова, що створені штучно [3: 9].

З одного боку, термін – член лексичної системи літературної мови, а з другого, – знак, що наближається до елементів штучних семіотичних систем [48: 73]. Важливим сьогодні є поглиблення сучасних уявлень про роль і місце термінів у лексичній системі української мови.

У сучасному мовознавстві побутує думка про те, що власне ознака точності терміну і є головним засобом досягнення ясності професійного спілкування. Точність терміну передбачає правильне або принаймні не викривлене (нейтральне) лексичне відображення ознак, які характеризують поняття, що термінується [50: 5].

З метою подолання неточності в термінології до терміну висувається вимога незалежності від контексту. Принцип незалежності терміну від контексту був розроблений Д. С. Лотте [51], який зазначав: «Смисловий зміст терміну обумовлений тим поняттям, яке цей термін повинен виражати; його значення не може залежати від того речення, в якому він ужитий, а має визначатися лише всією системою понять і, відповідно, термінологією цієї галузі знання» [51: 74].

О. Д. Понаморів [61], наприклад, дає таке визначення: «Термін – це одиниця історично сформованої термінологічної системи, що визначає поняття та його місце в системі інших понять, виражається словом або словосполученням, служить для спілкування людей, пов'язаних єдністю спеціалізації, належить до словникового складу мови й підпорядковується її законам» [61: 91].

За Л. А. Васенко [14], термін – це мовний знак, що позначає спеціальне поняття у відповідній системі понять, а поняття – це одиниця думки з розмитим змістом і обсягом. Словесне ж вираження поняття називається дефініцією, яка є визначенням поняття, а значить, і терміну за допомогою певним чином побудованого речення [14: 75]. Отже, описуючи термін, автори додають поняття про його дефініцію. Окрім того, вони слушно зазначають, що значна частина термінів походить із загальноживаної лексики і що процес переходу лексичної одиниці зі стану нетерміну

називається термінологізацією [14: 77]. Звідси можна зробити висновок, що термінологічність – це різний рівень термінологізації лексичних одиниць.

Е. Ханпіра [86] вважає, що термін – це слово або словосполучення, яке описує наукове поняття чи поняття спеціальної сфери діяльності [86: 12]. За Б. Н. Головіним [18], термін як слово або підрядне словосполучення, що має спеціальне значення, виражає і формує професійне поняття та вживається в процесі пізнання і освоєння наукових та професійно-технічних об'єктів і стосунків між ними [18: 112]. В. М. Лейчик [49] розглядає терміни як особливі слова в лексичному складі природної мови та вказує, що «термін виростає на лексичній одиниці» даної мови або «лексична одиниця цієї мови є природномовним субстратом терміну», і отже «термін – лексична одиниця певної мови для спеціальних цілей, що позначає загальне, конкретне або абстрактне поняття теорії певної спеціальної галузі знань або діяльності» [49: 31–32].

З позицій когнітивного термінознавства термін розглядається як динамічне явище, яке народжується, формулюється, поглиблюється в процесі пізнання, переходу від концепту – розумової категорії – до вербалізації концепту, пов'язаного з тією чи іншою теорією, концепцією, осмислює ту чи іншу область знання і (або) діяльності» [49: 21].

Різноманіття дефініцій поняття «термін», насамперед, пояснюється відсутністю чітко визначених його ознак, в результаті чого кожен науковець розуміє це явище по-своєму [74: 113].

З однієї точки зору, терміни штучні, маючи на увазі їх походження, і мають досить самостійний характер. Це означає, що можна визнати думку про необхідність винести терміни за рамки літературної мови. А з іншого боку, процес утворення термінів на базі природної мови і застосування їх в різних областях знання, не дозволяють нам вважати термін штучною одиницею. Так В. П. Даниленко [22] пропонує вважати термін природною одиницею наукової мови, при цьому наукова мова є самостійною функціональною підсистемою природної національної літературної мови [22:

14]. Також, на його думку, «термінологія аналізується нами в межах тієї системи, в яку вона природним чином входить, тобто в складі лексики мови науки. Жодній іншій лексичній системі термінологія в своїй прямій функції не належить і належати не може. У термінології своє, особливе призначення, реалізація якого можлива лише в мові науки [22: 14].

Важливими для розуміння сутності терміну є такі дві його **ознаки**: те, що терміни використовуються як засіб закріплення результатів пізнання в спеціальних галузях знань і діяльності, й те, що терміни сприяють відкриттю нового знання [65: 57]. Беручи до уваги філософсько-гносеологічний підхід до терміну, необхідно вказати на такі його ознаки: використання термінів для фіксації результату пізнавальної діяльності; здатність терміну брати участь в відкритті нових знань. С. Є. Нікітіна [57] в одній зі своїх робіт пише, що термін – це підсумок пізнання, «ім'я згустку сенсу» [57: 29].

Релевантною ознакою терміну, що відрізняє його від нетерміну, є також більш суворі можливості санкціонувати його, упорядковуючи термінолексику сучасної літературної мови. Специфічною рисою термінології можна назвати легкість проникнення в термінолексику іншомовних запозичень і штучне створення термінів. Та, незважаючи на певну специфічність і самостійність термінів у лексичному складі загальнолітературної мови (вони утворюють основу лексики мови науки – функціонального різновиду загальнолітературної мови), ці одиниці варто розглядати як елементи загальнолітературного словникового складу [65: 57].

С. В. Гриньов [19] виділяє наступні, найбільш значимі властивості терміну. По перше, віднесення до спеціальної галузі вживання для фіксації його належності до спеціальної області знання, в рамках якої в повній мірі проявляється поняття, що ним позначається. По-друге, змістовна точність (ясність, небагатозначність, неемоційність) терміну. Ця властивість тісно пов'язана з поняттям наукового визначення – **дефініції** і є чільним при розмежуванні слова і терміну і, отже, відображаються ними вище різних рівнів розумової діяльності – наукового мислення і побутового оперування

уявленнями. І, нарешті, дослідник підкреслює важливість такої властивості терміну, як його відносна незалежність від контексту, а також відзначає стилістичну нейтральність [19: 33].

Поняття «змістовна структура терміну» включає в себе наступні складові: семантику, вмотивованість, сигніфікативне значення. Розглядаючи семантику або значення терміну доречно говорити про його змістовну структуру, яка включає в себе значення і зміст терміну. На думку Б. Н. Головіна [17], значення слова становить основу поняття і спосіб його утворення; а також значення слова – це змісторозпізнавальна форма, в рамках якої народжується і існує поняття, це – здатність слова відтворювати в пам'яті будь-яку інформацію. Термінологічне значення – завжди значення пряме, яке не підлягає умовності або емоційності. Воно (значення) встановлюється в результаті домовленості, навмисної і свідомої [16: 101].

Терміни як знакові одиниці можна розглядати у трьох аспектах: відносно до особистостей їх використання, їх форми та структурних особистостей, їх значення. У відношенні до форми, терміни поділяються на терміни-слова (однослівні терміни) та терміни-словосполучення (термінологічні словосполучення) [80: URL].

У термінології багатьох галузей наук з'явилося чимало термінів-дублетів, термінів-неологізмів, термінів, які вживає лише певна наукова школа та ін. При необхідності в діловому документі слід вибрати той, який для цієї термінології вже кодифікований (закріплений у словнику).

Таким чином, терміни – це така група слів нашої мови, яка потребує до себе спеціальної уваги, звернення зі словниками, поповнення в пам'яті значення потрібних для роботи найменувань.

До спеціальної лексики також відносять професіоналізми або виробничо-професійну лексику. У багатьох посібниках з української мови професіоналізми визначають як “Слова та словосполучення, властиві мовленню певної професійної групи людей. Як професіоналізми розглядають назви знарядь праці, трудових процесів, специфічні професійні вислови

(шапка – у газеті, вікно – у мовленні викла-дачів, човник – деталь швейної машини). Отже, професіоналізми – це слова або вислови, властиві певній вузькій професійній групі людей, поставлених в особливі умови життя та праці. Серед професіоналізмів переважають слова загальнонародної мови, вжиті у специфічному значенні або в не узвичаєній для них формі. Так, поза літературною нормою перебуває вживання абстрактних іменників у множині, (начальникам відділів треба уточнити свої обсяги; ... ми маємо типові застосування). Ці іменники в загальнолітературній мові форми множини не мають. Важко сприймаються професіоналізми, утворені переосмисленням загальновідомих слів. Слово “удар”, наприклад, у текстильній промисловості вживається на позначення одиниці швидкості станка. Тому речення “повідомте ударність нового агре-гату” для непосвяченої людини буде незрозумілим.

Як творяться професіоналізми ? По-перше, скороченням слово-сполучень, уживаних у літературній мові: прогресивка (прогресивна оплата праці), телевізійник, атомник; по-друге, перенесенням наго-лосу: атомний, компас, рапорт; по-третє шляхом зміни деяких граматичних законів літературної мови – масла, олії, жири (в інших випадках назви речовин мають лише форму однини). Професіоналізми можуть створюватися на основі префіксації та суфіксації: доуком-плектувати, дообладнати (префікс до-), недопромисел, недоклав (недо-) тощо.

Найчастіше професіоналізми застосовуються в усному мовленні людей певної професії. В писемному мовленні – тільки у виданнях, які призначені для фахівців окремих галузей науки та виробництва. Використання їх в офіційно-діловому мовленні не бажано, бо документ може перетворитися з офіційного в неофіційний або ускладнити ділові стосунки, викликати непорозуміння в службовому листуванні.

Як ми вже з’ясували відомо, термінологія не просто сукупність позначень особливого роду, але система понять, в якій виражається науково-професійний світогляд. Системність грає важливу роль у формуванні

основної властивості терміна - його точності. Терміни - це назви, часто штучні, для спеціальних понять науково-технічній галузі, що мають точні, дефініції, що фіксуються в словниках. Дефініція захищає значення терміна від зміни і перетворення. Термін офіційний і кодифіковано. За структурою найбільш типовими є терміни-слова. Поряд з ними є складові терміни, тобто терміни-словосполучення, терміни-опису. Як ті, так само і інші знаходяться в системі позначаються понять і утворюють термінологію.

Крім науково-технічних понять в професійній сфері є виробничо-технічні об'єкти - емпіричні, чуттєвосприймаються предмети і явища дійсності, для яких теж є спеціальні найменування. Будучи пов'язаними лише з сприймаються, які спостерігаються об'єктами, вони мають ослаблену зв'язок з поняттями і не утворюють суворої системи одиниць. На відміну від термінів їх називають Номен, а їх системи - номенклатурою. Номен входить не в понятійну систему, а в предметно-тематичну групу лексики тієї чи іншої галузі виробництва.

Професійну сферу спілкування фахівців обслуговує лексика, яку традиційно науковці називають спеціальною (В. С. Ващенко, Г. С. Коляденко, Н. П. Кузьмін). У термінознавстві одним з актуальних питань є виокремлення терміна з-поміж суміжних категорій спеціальної лексики, яку об'єднують в один шар словникового складу мови на тій підставі, що вона відрізняється від загальноживаних слів спеціалізацією значень, сферою використання, обмеженою кількістю користувачів. Виділення цієї групи мовних одиниць у складі мови, на думку В. С. Ващенка, “зумовлено як науковими, так і навчальними інтересами, що виникають в процесі аналізування та уточненої характеристики кожного слова й визначення його функціонального обсягу” [1, с. 92–93].

Значну зацікавленість лінгвістів становить і проблема класифікації спеціальної лексики, теоретичний опис основних її класів і підкласів, вивчення їх подібностей і відмінностей (Г. О. Винокур, С. В. Гриньов, З. І. Комарова, В. М. Лейчик, О. О. Реформатський, А. Д. Хаютін, С. Д. Шелов та ін.), тому

важливо сьогодні поглибити уявлення про роль і місце термінів у лексичній системі української мови.

Мета нашого дослідження – вивчення проблеми стратифікації (тобто розподілу за типами) спеціальної лексики швацької справи, а тому його завданнями є: 1) виділення й теоретичний опис основних класів і підкласів спеціальної лексики швацької справи; 2) виокремлення комплексу критеріїв, спираючись на які можна розмежувати поняття “термін” і “професіоналізм”; 3) уточнення й доповнення базових понять мови спеціального призначення “термін”, “професіоналізм”.

Згідно зі словником-довідником лінгвістичних термінів, “спеціальна лексика – це слова чи словосполучення, які називають предмети й поняття, що належать до різних сфер трудової діяльності людини і не є загальноживаними” (РТ, с. 522). Іншими словами, спеціальна лексика – це слова чи словосполучення, які позначають наукові поняття і є стійкими, відтворюваними елементами в системі спеціального знання, посідаючи в ній певні класифікаційні місця [2, с. 176]. С. В. Гриньов зауважує: “<...> спеціальна лексика – сукупність лексичних одиниць (у першу чергу термінів) спеціальних галузей знання, що створює особливий шар лексики, який найшвидше зазнає свідомого регулювання й упорядкування” [3, с. 5].

Спеціальна лексика мови науки характеризується такими важливими особливостями: 1) вторинним використанням лексичних одиниць, значення яких розвивається на основі їх первісного загального використання; 2) спеціальним утворенням штучних позначень; 3) обмеженістю сфери використання; 4) неможливістю прямого перекладу на інші мови; 5) неможливістю довільних заміन окремих елементів без узгодження з традицією галузі; 6) своєрідним ставленням до таких мовних явищ, як полісемія, антонімія; 7) підвищеним денотативним зв'язком [10, с. 42].

Співвіднесеність у сфері наукової мови зі спеціальним (науковим, технічним, виробничим) поняттям чи об'єктом спостерігаємо в номінативних одиницях трьох класів: термінах, професіоналізмах і номенклатурних знаках.

Зазначимо, що обсяг і межі класів спеціальної лексики, які виділяються, хисткі й не- виразні, оскільки існують і проміжні класи мовних одиниць. Переходи ж мовних одиниць з одного класу до іншого мало помітні, що значною мірою ускладнює однозначне розв'язання проблеми класифікації спеціальної лексики.

Упорядкування спеціальної лексики має велике значення для підготовки наукових і технічних кадрів, видання наукової, виробничої та довідкової літератури, взаєморозуміння спеціалістів, яке постійно ускладнюється у зв'язку зі спеціалізацією наук і т. ін.

Нагадаємо загальновідомі страти спеціальних лексичних одиниць:

Т е р м і н и – слова або словосполучення, що є носіями спеціальної інформації та інструментом пізнання навколишнього світу, мають певну сферу використання і значення яких розкривається в дефініції, наприклад, швацькі терміни: кравець, кравецька крейда, лекало, муслін, оксамит, парча, фальцпрес (РУТС).

Основними ознаками, що уможливають виділення термінів у складі спеціальної лексики, С. В. Гриньов-Гриневиц називає: 1) специфічність використання (кожний термін належить до спеціальної галузі знань); 2) функція називання поняття; 3) дефінітивність (наявність наукової дефініції); 4) точність значення (яка встановлюється дефініцією); 5) контекстуальна стійкість (значення терміна є зрозумілим без контексту і мало залежить від контексту); 6) стилістична нейтральність; 7) езотеричність (точне значення терміна відоме тільки спеціалістам); 8) конвенційність (цілеспрямований характер появи); 9) номінативний характер (термін – це зазвичай іменник або словосполучення на основі іменника); 10) відтворюваність у мовленні (яка є важливою для словосполучень) [3, с. 25–29].

Прототерміни, за визначенням С. В. Гриньова-Гриневица, – це спеціальні лексеми, які виникли й використовувалися перед виникненням наук, і тому називають не поняття (які виникають з появою наук), а спеціальні уявлення [3, с. 44].

Прототерміни збереглись у ремісничій і побутовій лексиці, яка дійшла до нас, оскільки з того часу багато спеціальних уявлень увійшло до загального вжитку. З появою наукових дисциплін, у яких такі уявлення теоретично осмислюються й перетворюються на системи наукових понять, частина прототермінів, що стійко закріпилась у спеціальному мовленні, залучається до наукової термінології, а решта існує або у формі лексичних одиниць предметних галузей, в яких немає науково-теоретичної основи, або функціонує у формі так званих народних термінологій, які використовують паралельно з науковими термінами, проте без зв'язку з поняттєвою системою. Отже, багато базових термінів старих термінологій колись були прототермінами й зберегли свої риси – використання для мотивації випадкових, поверхових ознак або відсутність (втрата) мотивування [3, с.182–183]. Наприклад: корсаж, манекен, шовковий, шпилька, зигзагоподібна строчка.

Лексикологія англійської мови включає три синонімічних терміна для позначення лексичних одиниць, що вживаються лише в окремих професійних і соціальних групах. Спочатку терміни *cant*, *slang* і *jargon* були взаємозамінні, але пізніше лексикограф спробували розмежувати їх. На сьогоднішній день професійна лексика переважно позначається терміном *jargon* в значенні (*technicalities of science, the professions and the trades...*)

Таким чином, професіоналізми можна визначити як специфічну групу слів, пов'язаних з виробничою діяльністю людей, об'єднаних однією професією або родом занять.

Найчастіше поява професіоналізмів в мові пов'язане з винаходом принципово нових, раніше не зустрічалися об'єктів, для яких необхідно було підібрати назву. Професіоналізм можна до певної міри вважати термінами, проте, слід розмежувати їх вживання. Позначення професійної лексики через поняття «термін» може бути застосовано в більшій мірі по відношенню до спеціалізованої частини літературно-книжкової лексики. Більш широкий спектр виразів, що вживаються в усній розмовній мові, але специфічні для конкретної професійної сфери краще позначати поняттям «професіоналізми».

Різниця професіоналізму і терміна проявляється також в його семантичній складовій. Так, смислова структура терміна звичайна вибудована на основі логіки і видається достатньо ясною. Для термінів характерно широке поширення, вони включені в спеціалізовані словники, можуть піддаватися детермінізації і входити в повсякденний обіг. Професіоналізм в більшості випадків утворені на основі образних асоціацій, зрозумілих для певної групи людей, що працюють в даній сфері протягом досить тривалого часу. Освіта професіоналізмів відбувається за рахунок звуження значення слова, семантичної спеціалізації.

У професійних колах можуть також використовуватися жаргонізми, характерні для даного соціального шару, але не є специфічними для конкретної професії. На відміну від них професіоналізми рідко вживаються поза робочого середовища і часто незрозумілі широкому колу людей.

Образний характер професіоналізмів проявляється в тому, що назви предметів і процесів, що відбуваються в цій галузі виробництва або унікальних для даного виду діяльності описуються на основі емоційно-образної асоціації, а не на логічних і смислових зв'язках. Наприклад, *tin-hat*, в буквальному перекладі означає «бляшана капелюх» у військовій сфері є назвою сталевого шолома, або каски. Так само, *tin fish* (дослівно «бляшана риба») - підводний човен; *block-buster* (дослівно «змітає квартал») - особлива бомба, призначена для руйнування великих будівель.

Ступінь поширення професіоналізмів в повсякденній мові залежить, перш за все, від рівня популярності і затребуваності даного виду діяльності в суспільстві. До найбільш поширених типів професіоналізмів, які увійшли в словник літературної англійської мови, відносять:

- навігацію, мореплавство (наприклад, вираження *to let go the lines* - віддати кінці, отваліть, відчалити; *fo'c'sle* - бак, півбак і т.п.)

Професіоналізми можуть також використовуватися в художній і науково-популярній літературі для створення необхідного контексту і додання фразі більшої барвистості. В такому випадку професіоналізм

виконує стилістичні функції, в той час як в оригінальній середовищі, тобто в професійному спілкуванні, вони не виконують таких функцій.

1.2 Особливості перекладу виробничо – професійних лексичних одиниць

При перекладі текстів, що містять професіоналізми можливе використання загальновідомих способів перекладу. Часто, щоб уникнути надмірно детального викладу вихідного тексту, переобтяженого специфічною лексикою застосовують скорочений переклад, при якому можливе використання двох основних методів:

- метод вибіркового перекладу: повна передача основних смислових одиниць тексту і виключення малозначущих одиниць. Найчастіше даний метод застосовується в перекладі тез, конспектів анотацій і т.п.

- функціональний метод: скорочення і спрощення тексту з метою зробити його більш доступним для розуміння широкими масами. Використовується для перекладу різного роду адаптацій і т.п.

Для текстів, що містять велику кількість професіоналізмів краще використовувати функціональний метод часткового перекладу.

На відміну від часткового переведення повний переклад передбачає відтворення всіх одиниць вихідного тексту. Виділяють наступні способи повного перекладу:

- Буквальний переклад: Послівний відтворення вихідного тексту в одиницях мови, що, Буквальний переклад застосовується порівняно рідко, наприклад, в навчальних або наукових цілях, для академічних видань унікальних текстів, епосу, і т.п. Часто буквальний переклад супроводжується позначкою «буквально» або «дослівно».

- Семантичний переклад: виконується для передачі вихідних текстів, що мають високу наукову або соціально-культурну значимість, докладний зміст яких призначене для широкого кола фахівців (історичні документи, твори високої літератури, унікальні зразки епосу).

- Комунікативний (літературний, художній) переклад: основний акцент ставиться не на мовному складі вихідного тексту, а на його змістовному і емоційно-естетичному значенні. Комунікативний переклад не допускає ні скорочень, ні спрощень вихідного матеріалу. Цей спосіб є оптимальним для більшої частини художньої літератури, публіцистики, частини науково-теоретичних і науково-популярних текстів.

Вибір способу повного перекладу залежить від мети перекладача, вихідного тексту і аудиторії, для якої він призначений. У більшості випадків для перекладу текстів використовується поєднання

Крім основних способів перекладу існує три основних групи перекладацьких прийомів, спрямованих на передачу значення слів і виразів: лексичні, граматичні та стилістичні.

Існує величезна кількість різноманітних класифікацій перекладацьких трансформацій. Найвідоміші були запропоновані такими лінгвістам, як Л. С. Бархударов, В. Н. Комісарів і Я. І. Рецкер.

Відповідно до найбільш поширеної класифікації запропонованої В. Н. Комісаровим, розрізняють кілька типів перекладацьких трансформацій: стилістичні, морфологічні, синтаксичні, семантичні, лексичні, граматичні трансформації [17: 253].

1) Лексичні прийоми застосовуються для перекладу окремих слів, наприклад, власних назв, властивих початкової мовної культури і відсутніх в мові, що; термінів в тій чи іншій професійній області; слів, що позначають предмети, явища і поняття, характерні для вихідної культури або для традиційного іменування елементів третьої культури, але відсутніх або мають іншу структурно-функціональну впорядкованість в перекладає культурі.

Серед лексичних прийомів можна виділити:

- Транслітерацію (формальне літероване відтворення вихідної лексичної одиниці за допомогою алфавіту мови, що, буквена імітація форми

вихідного слова, причому вихідне слово в перекладному тексті представляється у формі, пристосованій до характеристик переводить мови);

- Транскрипцію (формальне фонематичне відтворення вихідної лексичної одиниці за допомогою фонем мови, що, фонетична імітація вихідного слова);

- Калькування (відтворення не звукового, а комбінаторного складу слова або словосполучення, коли складові частини слова (морфеми) або фрази (лексеми) переводяться відповідними елементами мови, що);

- семантичну модифікацію (підбір смислового значення одиниці вихідного мови відповідно контексту);

- опис (розширення тексту за рахунок більш докладного роз'яснення значення даної одиниці в контексті вживання в початковій мові);

- коментар (виноситься за межі тексту і потрапляє або в виноску на тій же сторінці, або приводиться в кінці тексту в якості примітки);

- змішаний (паралельний) переклад.

2) Граматичні прийоми застосовуються для перекладу граматичних структур джерела, таким чином, абсолютних дієприкметникових зворотів і т.п.

Серед них виділяють:

- функціональну заміну;
- граматичні трансформації;
- антонімічний переклад;
- нульовий переклад і т.д.

3) Стилiстичні прийоми застосовують для перекладу стилістично відмічені одиниці вихідного тексту (метафор, ідіом і багатьох інших тропів).

Основні прийоми, що входять в дану групу:

- заміна словесного складу;
- заміна способу;
- заміна стежка (або фігуральний вислів);

- вилучення переносного значення;
- дослівний переклад (з коментарем або без).

Оскільки професіоналізми найчастіше є окремими словами або словосполученнями, то для їх перекладу доцільно використовувати лексичні методи перекладу. Найбільш бажаними є опис і перекладацький коментар, оскільки професіоналізми не входять до складу загальноповсякденної лексики, і часто їх буквальный переклад не відображає смислового значення і емоційного забарвлення. Однак, при перекладі термінів, які стосуються назв технічних пристосувань, або виробничих процесів, характерних для даного виду діяльності може застосовуватися транскрипція або транслітерація.

Однак, переклад професіоналізмів часто ускладнюється неясною етимологією, відсутністю логічних смислових зв'язків і вузькою областю вживання.

Найчастіше помилки в перекладі даного типу лексичних одиниць виникають з наступних причин:

- 1) переконаність в однозначності слів і граматичних форм;
- 2) змішання графічного образу слова;
- 3) помилкове використання аналогії;
- 4) переклад слів більш конкретними значеннями, ніж вони фактично мають;
- 5) невміння підшукати українське значення для перекладу англійських слів і лексичних та граматичних поєднань.

Професіоналізм у своїй структурі часто мають загальноповсякденні слова і вирази, що придбали особливий сенс в контексті вживання в специфічній області. Ігнорування вузького значення слова і його переклад в більш широкому сенсі є найбільш поширеною помилкою.

1.3 Особливості науково – популярного дискурсу та проблеми його перекладу

«Науково-популярний дискурс – один зі стилістично – мовних різновидів наукового функціонального стилю, що виділяється (в порівнянні з

власне науковим) на підставі реалізації « додаткових » завдань комунікації - необхідність « перекладу » спеціальної наукової інформації на мову неспеціального знання, а саме - завдань популяризації наукових знань для широкої аудиторії. »

Питання про статус науково-популярного підстилі в системі функціональних стилів російської мови в сучасній лінгвостилістиці ще остаточно не вирішене. Такі лінгвісти, як Р.А. Будагов, І.Р. Гальперін, М.Н. Кожина, М.П. Сенкевич, Т.А. Тимофєєва, Н.М. Разінкіна, Л.А. Баташева і інші розглядають науково-популярний підстиль в рамках наукового функціонального стилю, оскільки вони обидва знаходяться в дуже близьких родового-видових відносинах і мають як схожі (єдина цільова установка, загальна комунікативна задача), так і розрізняючі (приватні комунікативні завдання, різні сфери функціонування) їх ознаки.

Інші лінгвісти (М.К. Милих, М.М. Маєвському, Н.Я. Сердобінцеву, Г.А. Васюченко) розглядають науково-популярний стиль як самостійний функціональний стиль. На їхню думку, основу класифікації складають завдання і цілі спілкування, характер взаємини між автором і читачем, а також зміст повідомлення, тобто екстралінгвістичні ознаки, які є вельми значущими і стилеутворюючі, але не головними. (М. Кожина)

«Як підстільова різновид наукового функціонального стилю, науково-популярний підстиль зберігає основні специфічні особливості, характерні для наукового стилю: в науково-популярній літературі викладаються знання, здобуті в сфері наукової діяльності; зміст науково-популярної літератури (в основному, в головному) то ж, що і в власне науковій літературі. Основні стилеутворюючі екстралінгвістичні фактори, які визначають закономірності функціонування в мові мовних засобів науково-популярного підстилі, ті ж, що і в власне науковому стилі. Відмінність науково-популярного підстилі від власне наукового стилю - в зазначених «додаткових», приватних завданнях комунікації: для науково-популярної літератури це завдання донесення до неспеціаліста в доступній формі достовірних наукових знань.

З огляду на наявність вищевказаних ознак науково-популярної літератури, загальних з власне наукової, і кілька видозмінених вторинних екстралінгвістичних факторів («ускладненість» цілей і завдань спілкування, спрощеність, полегшеність змісту), доцільно стильовий аспект науково-популярної літератури визначати як підстиль єдиного наукового функціонального стилю. »

Як і в науковому стилі, інформативність, точність, ясність і логічність - є основними ознаками. Відмітна ознака - приватна спрямованість, тобто спрямованість на певний тип читача. Читач є неспеціалістом в науковій галузі, тому інформація повинна бути представлена в зрозумілій і цікавій науковій формі. Звідси випливає, що основні вимоги до науково-популярному тексту: наукова глибина, цікавість і доступність або іншими словами доступність в поєднанні з науковістю.

Варто зауважити, що за останній час науково-популярні твори та телепрограми розширили охоплення аудиторії. У зв'язку з цим прийнято виділяти три форми популяризації (М.Н. Кожина):

- загальноосвітню;
- інтранаукову (вихід з вузької спеціалізації, але в межах якоїсь певної сфери науки);
- інтернаукова (вихід за рамки якоїсь певної сфери науки)

Оскільки науково-популярний підстиль є різновидом наукового стилю, то тут не обійтися без термінів і загальнонаукової лексики. В даному підстилі центральне місце займають терміни. І якщо загальнонаукова лексика відома читачеві - неспеціалісту, і вона не вимагає спеціальних пояснень, то терміни завжди вимагають розшифровки. (К.В. Прохорова)

Для науково-популярного стилю також характерно вживання фразеологізмів, прислів'їв і приказок. [4:56]

Особливе місце в науково-популярному підстилі займає експресивно-забарвлена лексика, яка використовується для створення образності. Такі зображально-виражальні засоби, як: епітети, уособлення, порівняння,

метафори, перифрази, антитези, каламбури і багато інших використовуються для розведення інформації, що робить її більш легкою для сприйняття і засвоєння. [4:78]

На відміну від наукового стилю, де переважають іменники, науково-популярний підстиль має дієслівний характер, що дозволяє уникнути «сухості» мови. Велика увага приділяється дії і тому, хто виконує цю дію, роль автора і його взаємозв'язок з читачем виражена яскравіше, ніж в науковому стилі. У науково-популярному стилі йдеться не про якийсь конкретний факт, а про типове явище. Слова вживаються в загальному понятті без конкретизації. Дієслівні форми використовуються в значенні звичаєвості або необхідності. [4:68]

В цілому, синтаксис складається з простих, поширених і складнопідрядних речень. Але оскільки науково-популярний стиль поєднує в собі елементи наукової і художньої мови, то для даного підстилю, як уже говорилося раніше, характерна яскраво виражене образно-експресивне забарвлення, яке проявляється у використанні образних і виразних конструкцій. Образність викликає у читача емоційну реакцію, яка формує його ставлення до інформації та змушує звернутися до особистого досвіду для пояснення того чи іншого явища. [29:176]

Однією з основних особливостей синтаксису науково-популярного підстилю є вживання питально-відповідних комплексів, за допомогою яких встановлюється зв'язок між автором і читачем. [15:154]

Також слід зазначити: інверсії, короткі питальні, окличні і номінативні речення, риторичні питання, з'єднувальні конструкції і тд. Всі ці експресивні та образні засоби є характерною рисою науково-популярного стилю. [29:178]

Ще одним необхідним елементом даного підстилю є суб'єктивація оповіді або вираз особистісного. Дана особливість - головна відмітна риса науково-популярного підстилю від інших різновидів наукової мови. Основне завдання - донести і зробити зрозумілою наукову інформацію, а також зацікавити читачів. Авторське «я» полегшує це завдання. [29:184]

І остання особливість науково-популярного стилю - наявність заголовків. Вони виконують інформативну та рекламну функції. У заголовках часто використовуються емоційно-зabarвлені засоби мови. [15:37]

Висновок до розділу 1

Цей розділ було присвячено аналізу особливостей виробничо - професійної лексики та способів її перекладу. На основі виконаного аналізу, ми можемо зробити висновок про те, що виробничо – професійна лексика – лексика, яка застосовується у певній сфері практик та галузі, а також може бути використана у науково – популярному дискурсі. Також використовується для спілкування в різних ситуаціях, та яка застосовується в наукових працях з певних окремих галузей. Особливості виробничо - професійної лексики є об'єктом дослідження багатьох вчених.

Розглядаючи характеристики виробничо - професійної лексики сучасних науковців, ми зробили висновок про те, що особливістю виробничо - професійної лексики є її різноманітність. Вона включає в себе технологічну, технічну, медичну термінологію та інші галузі використання. Також, термінологічна виробничо – професійна лексика включає в себе професійні жаргонізми, метафори, фразеологізми, які застосовуються в спілкуванні спеціалістів різних галузей і що значно ускладнює процес перекладу з однієї мови на іншу.

Характеризуючи способи та особливості перекладу та перекладацькі трансформації, що застосовуються при перекладі виробничо – професійної лексики, ми з'ясували, що спосіб перекладу найчастіше буде залежати від контексту та галузі використання тієї чи іншої лексеми

Найчастіше перекладачами застосовуються калькування та лексико-семантичні заміни (конкретизація, генералізація, модуляція), а також перекладацьке розшифрування та транслітерація. Щодо виявлених в ході аналізу трансформацій, до найбільш розповсюджених можна віднести:

- синтаксичне уподібнення (дослівний переклад);
- Об'єднання речень
- Членування речень
- граматичні заміни (стосуються форми слова, частини мови або члена речення) [24: 60].

Лексико-граматичні трансформації включають в себе:

- антонімічний переклад;
- компенсацію;
- експлікацію (описовий переклад) [16: 83].

В ході роботи з теоретичними джерелами, ми підсумували, що переклад виробничо - професійної лексики представляє собою складний процес, який вимагає від перекладача широкої обізнаності та високого рівня компетенції. Незважаючи на велику кількість виробничо – професійних термінів, які відтворюються еквівалентами, існує широке коло термінів, які потребують перекладацьких рішень, які необхідно приймати в кожній окремій ситуації. Отже, перекладач має застосовувати велику кількість трансформацій для того, щоб представити текст перекладу еквівалентним тексту оригіналу.

Ще одним викликом для перекладача стає переклад виробничо – професійної лексики у науково – популярному стилі. Науково-популярний стиль – це один з різновидів наукового функціонального стилю, що виділяється (в порівнянні з власне науковим) на підставі реалізації « додаткових » завдань комунікації – необхідністю «перекладу» спеціальної наукової інформації на мову неспеціального знання, а саме - завдань популяризації наукових знань для широкої аудиторії.

РОЗДІЛ 2 ТИПОЛОГІЯ І ФУНКЦІЇ ВИРОБНИЧО – ПРОФЕСІЙНОЇ ЛЕКСИКИ

2.1 Класифікація способів словотворення виробничо – професійної лексики

Словотворчий аналіз виробничо – професійної лексики базується на лексичних одиницях з епізодів англійськомовних науково-популярних телепрограм “Руйнівники міфів” та “Топ Гір”. Під час проведеного нами дослідження було виокремлено 100 речень з лексикою, що належить до виробничо – професійної дискурсу.

Словотворчий аналіз терміноодиниць виробничо – професійної термінології свідчить, що однослівні терміни поділяються на **прості, складені та складні**. **Прості** терміни у свою чергу поділяються на дві групи:

1. **Терміни грецького походження**, тобто лексеми, які зберегли свою автентичну форму, а саме: *trajectory* – траєкторія, *asthma* – астма, ядуха; *Fahrenheit* – Фаренгейт; *Monte-Carlo simulation* – Моделювання методом Монте-Карло; *Fourier optics* – Фур'є-оптика; *non-newtonian* – Неньютонова.

2. **Терміни латинського походження**: *abscessus* – нарыв; *lung damage* – легеневе пошкодження; *feasible physics* – правдоподібна фізика; *vitamins* – вітаміни; *inflammation* – запалення.

Основну роль в засвоєнні однослівних похідних та складних виробничо – професійних термінів відіграють греко-латинські словотворчі елементи – терміноелементи. Компоненти складного терміна, що мають твердо зафіксоване, стабільне значення і утворюють декілька термінів одного змістового ряду, називаються терміноелементами.

Серед однослівних виробничо-професійних термінів виділяємо похідні, які утворюються **шляхом афіксації**:

1) **префікса і кореня**

2) **кореня і суфікса**

3) префікса, кореня і суфікса

Префіксальне словотворення – це приєднання префікса до основи слова. У процесі термінотворення грецькі прийменники часто виступають у ролі префіксів. Префікси ніби розгортають конкретне значення відповідних прийменників і, крім основних значень, можуть виражати також вторинні і переносні значення. Вони суттєво не змінюють значення кореня, а лише надають йому певного відтінку або підсилюють це значення. Найчастіше в ролі префіксальних морфем виступають латинські і грецькі префікси, а також латинські і грецькі числівники. При цьому латинські префікси можуть поєднуватися як з латинськими, так і з грецькими основами і навпаки: грецькі – з грецькими, і з латинськими основами.

Для утворення клінічних термінів широко застосовуються префікси. Вони приєднуються до кінцевих терміноелементів або до коренів (основ) із суфіксами. Значення всього терміна визначається за значенням терміноелементів, що входять до його складу.

Кінцевий приголосний префікса може уподібнюватися до початкового приголосного кореня слова. Це явище називається асиміляцією. Наприклад, префікс *in-* перед приголосними *b, m, p* переходить в *im-* (*implantatio* імплантація > *in-planto* – 1) хірургічна операція, при якій здійснюється вживлення в тканини чужих для організму матеріалів; 2) загальна назва багатьох видів пластичних хірургічних операцій (пересадка хряща кістки тощо).

Найпоширенішими грецькими префіксами у творенні клінічних ветеринарних термінів є: *a-/an-/ne*, без (заперечення, позбавлення, відсутність): *atrophia*/відсутність живлення; *anaemia*/недокрів'я; *dys-*/розлад функції: *dyspnoë*/задишка; *hemi-*/пів, односторонній: *hemialgia*/біль в одній половині тіла; *hyper-*/надто, понад, вище норми; *ana-*/вверх, назад: *anabolismus*/засвоєння, перетворення харчових речовин у живу речовину, конструктивний метаболізм; *anti-* /проти: *antidotum*/протиотрута; *en-* (перед

губними *em-*)/в, всередині: *encephalon* /головний мозок; *embryotrophia*/живлення зародка; *endo-*/всередині: *endocardium*/внутрішня оболонка серця; *epi-*/на, над: *epigastrium*/надчерев'я; *di-*/два: *diglossia*/роздвоєння язика; *mono-*/один: *monobrachia*/однорукість.

Латинські префікси менш активні у творенні клінічних ветеринарних термінів: *de-* (перед голосними *des-*): а) погіршення *degeneratio*/виродження, переродження б) заперечення *desinfectio*/зnezараження; *in-* (*-im*) заперечення *insanabilis*/невиліковний (про хворобу); *con-* /поєднання, сумісна дія: *consilium*/ консиліум, нарада лікарів; *per-*/ рух, через: *perforatio*/прорив, прокол; *post-*/після: *postoperativus*/післяопераційний; *re-* /зворотність, повторність: *reinfectio*/повторне зараження; *sub-*/менший ступінь: *subacutus*/підгострий; *trans-*/переміщення у просторі: *transfusio*/ переливання.

Прикладами афіксації ветеринарної лексики шляхом сполучення префікса і кореня є такі речення

(14) *This poor baby had been brought in dehydrated, undernourished and with a lung infection.*

В даному випадку термін *dehydrated* утворюється шляхом поєднання префікса *de-* та кореня *hydrated* та має значення “deprive of or free from water”.

(19) *There's some antibiotic in here that's going to try and cure some of that bacteria that's causing the problem.*

Термін грецького походження *antibiotic* утворився шляхом поєднання префікса *anti-*, який означає *against*, та кореня *biotic*. Оригінальне значення терміну – “destructive to micro-organisms”.

(22) *I'm going to resect all of this here, I'm going to do a great big wedge, remove all that tissue that's been inflamed and infected for nine months.*

Термін *remove* походить від давньофранцузького слова *remouvoir*. Лексична одиниця в обраному реченні утворюється шляхом сполучення префікса *re-* “back, away” та кореня *movere* “to move”.

(25) *Iodine solution, used at the right concentrations, is a powerful antiseptic and it had to be squirted right up into the cavity.*

В цьому випадку термін *antiseptic* утворюється шляхом поєднання префікса *anti-* “against” та кореня *septic* “pertaining to putrefaction” та має значення “inimical to micro-organisms which cause disease, putrefaction”.

(27) *Of course, he may still have a virus, a cat's leukemia or a cat's immune deficiency.*

Термін *deficiency* має латинське походження та утворюється шляхом сполучення префікса *de-* “down, away” та компонента складного слова *facere* “to do, make” та має значення “state of falling short, a lack or failing”.

Важливу роль у структурі клінічних термінів відіграють суфікси, які приєднуються переважно до основ грецьких, іноді і до основ латинських іменників. Приклади афіксації ветеринарної лексики шляхом сполучення кореня і суфікса можна спостерігати в таких реченнях: (14) *This poor baby had been brought in dehydrated, undernourished and with a lung infection.*

В даному випадку термін *dehydrated* утворюється шляхом поєднання префікса *de-* та кореня *hydrated* та має значення “deprive of or free from water”.

(19) *There's some antibiotic in here that's going to try and cure some of that bacteria that's causing the problem.*

Термін грецького походження *antibiotic* утворився шляхом поєднання префікса *anti-*, який означає *against*, та кореня *biotic*. Оригінальне значення терміну – “destructive to micro-organisms”.

(22) *I'm going to resect all of this here, I'm going to do a great big wedge, remove all that tissue that's been inflamed and infected for nine months.*

Термін *remove* походить від давньофранцузького слова *remouvoir*. Лексична одиниця в обраному реченні утворюється шляхом сполучення префікса *re-* “back, away” та кореня *movere* “to move”.

(25) *Iodine solution, used at the right concentrations, is a powerful antiseptic and it had to be squirted right up into the cavity.*

В цьому випадку термін *antiseptic* утворюється шляхом поєднання префікса *anti-* “against” та кореня *septic* “pertaining to putrefaction” та має значення “inimical to micro-organisms which cause disease, putrefaction”.

(27) *Of course, he may still have a virus, a cat's leukemia or a cat's immune deficiency.*

Термін *deficiency* має латинське походження та утворюється шляхом сполучення префікса *de-* “down, away” та компонента складного слова *facere* “to do, make” та має значення “state of falling short, a lack or failing”.

Важливу роль у структурі клінічних термінів відіграють суфікси, які приєднуються переважно до основ грецьких, іноді і до основ латинських іменників. Приклади афіксації ветеринарної лексики шляхом сполучення кореня і суфікса можна спостерігати в таких реченнях:

(31) *His neural system is damaged.*

У цьому випадку термін *neural* “pertaining to a nerve or nerves, pertaining to the nervous system generally” походить від грецького слова *neuron* та утворюється шляхом поєднання кореня *nerve* та прикметникового суфікса *-al*.

(78) *Cardiac muscle is one of three types of vertebrate muscles.*

Термін *cardiac* походить від французького слова *cardiaque* та утворюється від кореня *card* та суфікса *-ac*.

(87) *This is his second anaesthetic in a not very long time so I'm really going to go very easy on this today because I don't want to overload his system.*

Лексична одиниця *anaesthetic* “producing temporary loss of sensation” утворюється за допомогою суфікса *-ic* та латинізованої форми грецького слова *anaisthetos* “insensate, without feeling; senseless, tactless, stupid”.

(64) *Chronic pancreatitis is a progressive disease that leads to a breakdown of the organ's structure and function.*

Термін *pancreatitis* “inflammation of the pancreas” утворюється шляхом сполучення кореня і суфікса, оскільки походить від компонента складного слова *pancreas* та суфікса *-itis*.

(99) *Diseases that human's carry, such as tuberculosis can pose a serious threat to primates.*

Лексична одиниця *tuberculosis* “disease characterized by tubercles”, утворюється за допомогою додавання суфікса грецького походження *-osis* до основи латинського слова *tuberculum* “small swelling, pimple”.

(79) *Zoology is the branch of biology that studies the animal kingdom.*

У цьому випадку термін *zoology* “science of animals” походить від латинського слова *zoologia* та грецького *zoion* “animal” та утворюється шляхом додавання до кореня *zoo* суфікса *-logy*, що означає “science”.

(55) *We're going to do as many treatments, vaccinations – we're going to worm them – de-fleaments as possible.*

Термін *treatment* “conduct or behavior toward someone or something” утворюється шляхом сполучення дієслова *treat*, що походить від давньофранцузького *traitier* “deal with, act toward” та суфікса латинського походження *-ment*, який додається до дієслівної основи, щоб відобразити результат дії дієслова.

Наступним, менш розповсюдженим способом утворення одиниць ветеринарної лексики, є утворення слів шляхом сполучення префікса, кореня та суфікса.

(7) *Endometritis is inflammation of the inner lining of the uterus.*

Термін латинського походження *endometritis* утворюється шляхом поєднання префікса грецького походження *endo-*, що означає «всередині», кореня *metr* – матка та прикметниково суфікса *-itis*, в перекладі – «запалення».

Складні однослівні терміни можуть утворюються шляхом сполучення двох або кількох коренів (основ) слів грецького, рідше грецького і латинського походження.

(11) *This use is extremely limited, since bacitracin is nephrotoxic and the concentration of bacitracin in the blood must be followed closely.*

Лексична одиниця *nephrotoxic* “denoting the kidney” утворюється шляхом поєднання коренів *nepbro* та *toxic*. Корінь *toxic* – латинського походження, а корінь *nepbro* походить від грецького слова *nephrós*.

(26) *The greatest danger from ticks is that they carry dangerous infections, which then fall into the bloodstream.*

Термін *bloodstream* складається з двох іменникових основ: *blood* “blood, fluid which circulates in the arteries and veins”, що походить від давньоанглійського слова *blod* та *stream*, що означає “a course of water”.

(57) *As much as I love the work with dogs and cats, working with livestock and large animals is something I really enjoy.*

2.2 Семантична класифікація виробничо – професійної лексики

Науково-популярна література - літературні твори про науку, наукові досягнення і про вчених, призначені для широкого кола читачів.

Науково-популярна література спрямована як на фахівців з інших областей знання, так і на малопідготованих читачів, включаючи дітей і підлітків. На відміну від наукової літератури, твори науково-популярної літератури не рецензуються і не атестуються.

Науково-популярна література включає твори про основи і окремих проблемах фундаментальних і прикладних наук, біографії діячів науки, опис подорожей і т. д., написані в різних жанрах.

Кращі популярні твори пропагують досягнення передової науки у формі, найбільш доступною читачам, яким вони призначені.

Науково-популярні видання – видання схожі з науковими, але призначаються вони здебільшого для широкого кола читачів, які не є спеціалістами конкретної галузі знань, головною вимогою для їх створення є доступний, популярний стиль викладу. [27]

За своїм призначенням і сферою використання у цьому підвиді наукового стилю переважають такі жанри: нариси, книги, лекції, статті. [16]

Найважливішою функцією науково-популярних текстів є популяризація і пропаганда наукових знань. Саме це в найзагальнішому визначенні складає цільове призначення даної літератури. Дана функція, разом з просвітницькою і ознайомлювальною-освітньою, у всі часи була такою, що веде. Пропагуючи наукові знання, учений передає масам останнє слово в науці і тим самим знайомить їх з цим новим знанням, сприяючи підвищенню їх освітнього рівня і вирішуючи просвітницьку задачу. Наукові знання духовно збагачують читача науково-популярної літератури, будить в нім подальший пізнавальний інтерес, сприяють розвитку його творчої ініціативи, нарешті, залучають до знання. Однією з головних цілей науково-популярних текстів є формування наукового світогляду читача. Світоглядна функція припускає виклад в науково-популярних текстах природничонаукових знань і законів природи, освітлення досягнень в розробці теоретичних проблем, що відкривають нові перспективи науки і на її основі нові можливості прогресу виробництва. Реалізація функції формування наукового світогляду безпосередньо пов'язана із залученням людини до наукових знань, вихованням у читача сприйнятливості, розуміння суті науки, науково-технічного прогресу. Популярні видання по мистецтву виконують важливу функцію естетичного виховання.

Науково-популярні видання мають на меті спростування або ж пояснення явищ науки і природи, які можуть зацікавити широкий зал читачів, якими часто можуть бути звичайні люди, що не мають відповідних знань в даній проблемі. Проте легкодоступний стиль написання значно спрощує сприйняття тексту широкими масами населення

Для науково-популярного тексту характерні смислова закінченість, цілісність і зв'язність. Найважливішим засобом виразу логічних зв'язків є тут спеціальні функціонально-синтаксичні засоби зв'язки, вказуючі на послідовність розвитку думки (спочатку, перш за все, потім, по-перше, по-друге, значить, отже і ін.), суперечливі відносини (проте, тим часом, тоді як, проте), причинно-наслідкові відносини (отже, тому, завдяки цьому, згідно з

цим, внаслідок цього, крім того, до того ж), перехід від однієї думки до іншої (перш ніж перейти до.., звернемося до.., розглянемо, зупинимося на.., розглянувши, перейдемо до.., необхідно зупинитися на.., необхідно розглянути), підсумок, висновок (отже, таким чином, значить, на закінчення відзначимо, все сказане дозволяє зробити висновок, підвівши підсумок, слід сказати).

Як засіб зв'язки можуть використовуватися займенники, прикметники і дієприкметники (дані, цей, такий, названі, вказані і ін.).

Не завжди такі і подібні ним слова і словосполучення прикрашають склад, але вони є своєрідними дорожніми знаками, які попереджають про повороти думки автора, інформують про особливості його розумового шляху. Читач відразу розуміє, що слова "дійсно" або "насправді" указують, що наступний за ними текст призначений служити доказом, слова "з іншого боку, навпроти" і "втім" готують читача до сприйняття зіставлення, "бо" - пояснення.

В деяких випадках словосполучення розглянутого вище типу не тільки допомагають позначити переходи авторської думки, але і сприяють поліпшенню рубрикації тексту. Наприклад, слова "приступимо до розгляду" можуть замінити заголовок рубрики. Вони, граючи роль невиділених рубрик, роз'яснюють внутрішню послідовність викладу, а тому в науковому текст? дуже корисні.

На рівні цілого тексту для наукової мови чи не основною ознакою є цілеспрямованість і прагматична установка. Звідси робиться зрозумілим, чому емоційні мовні елементи в мові не грають особливої ролі. Науковий текст характеризується тим, що в нього включаються тільки точні, отримані в результаті тривалих спостережень і наукових експериментів зведення і факти. Це обумовлює і точність їх словесного виразу, а отже, використання спеціальної термінології.

Завдяки спеціальним термінам досягається можливість в короткій і економній формі давати розгорнені визначення і характеристики наукових

фактів, понять, процесів, явищ. Встановлено, що кількість термінів, вживаних в сучасній науці, значно перевищує загальну кількість слів, що вживаються в літературно-художніх творах і розмовній мові.

Слід твердо пам'ятати, що науковий термін не просто слово, а вираз суті даного явища. Отже, потрібно з великою увагою вибирати наукові терміни і визначення. Не можна довільно змішувати в одному тексті різну термінологію, пам'ятаючи, що кожна наука має свою, властиву тільки їй, термінологічну систему. Не можна також вживати замість прийнятих в даній науці термінів професіоналізми. Професіоналізми - це не позначення наукових понять, а умовні, надзвичайно диференційовані найменування реальій, використовувані в середовищі вузьких фахівців і зрозумілі тільки їм. Це свого роду їх жаргон. У основі такого жаргону лежить побутове уявлення про наукове поняття [18, 107].

Різноманітність процесу перекладу приводить не тільки до великої кількості різних теоретичних моделей, воно також ставить питання про необхідність відрізнити загальну теорію перекладу, часткові теорії перекладу і спеціальні теорії перекладу.

За визначенням В.Н. Комісарова, загальна теорія перекладу вивчає найбільш загальні закономірності перекладу, незалежно від його жанрової специфіки, особливостей конкретної пари мов, що беруть участь у процесі перекладу, способу здійснення цього процесу та індивідуальних особливостей конкретного акту перекладу. Положення загальної теорії перекладу охоплюють будь-які види перекладу будь-яких оригіналів з будь-якої вихідної мови на будь-яку іншу мову.

Загальна теорія перекладу складає частину лінгвістичної теорії перекладу, разом із частковими теоріями перекладу, що вивчають лінгвістичні аспекти перекладу з однієї мови на іншу, та спеціальними теоріями перекладу, що розкривають особливості процесу перекладу текстів різних типів і жанрів, а також вплив на характер цього процесу мовних форм та умов його здійснення. Проте у науковій літературі, зокрема у праці А.Д.

Швейцера, існує розподіл структури перекладу лише на загальну та часткові теорії перекладу. Останні, на думку автора, мають три виміри. Перш за все, серед них виділяються дисципліни, орієнтовані на той чи інший жанр або тип текстів (художній, науково-популярний, публіцистичний переклад та ін.). Наступну групу складають дисципліни, орієнтовані на умови та спосіб здійснення перекладу (усний послідовний, синхронний, двосторонній переклад та ін.). Третім різновидом часткових теорій перекладу є теорія, що обмежується конкретною парою мов. Лише цей вид теорій, на думку більшості теоретиків перекладу, слід відносити до часткових теорій перекладу, розглядаючи всі інші вищезазначені дисципліни у межах спеціальних теорій перекладу [26, 66].

Так, часткові теорії перекладу конкретизують положення загальної теорії перекладу на матеріалі двох мов, які вступають між собою в контакт у процесі перекладу (наприклад, перекладу з російської мови на українську, з англійської мови на французьку і т. ін.). Часткові теорії аналізують під кутом зору процесу перекладу лексичні, морфологічні, синтаксичні особливості двох мов і виробляють рекомендації щодо найефективніших способів перекладу текстів. З частковими теоріями перекладу взаємодіють спеціальні або, за визначенням В.В. Коптілова, стильові, теорії перекладу, які узагальнюють практику перекладу текстів, що належать до певного функціонального стилю. Отже, за класифікацією В.В. Коптілова, маємо теорії перекладу наукових і популярних текстів, офіційно-ділових текстів, газетно-інформаційних повідомлень, публіцистики. [24] Найрозвиненішою з-поміж стильових теорій, на думку автора, є теорія художнього перекладу. Навіть сьогодні багато авторів свої теоретичні положення про переклад розробляють у сфері художньої літератури, тобто в поняттях і термінах літературознавства. Ця обставина є цілком закономірною і її наслідком є широке використання методів порівняльного стилістичного аналізу оригіналу твору і його перекладу. Праці в галузі теорії перекладу художньої літератури не тільки зробили свій вклад в загальну теорію перекладу, але й

започаткували розробку загальнотеоретичних проблем перекладу. Мета цієї галузі перекладознавства полягає в тому, щоб, виходячи з найвищих досягнень перекладацької практики, шукати шляхів подальшого вдосконалення мистецтва перекладу, всебічно досліджувати особливості творчого процесу перекладу літературних творів та розробляти принципи його аналізу й критерії його оцінки [15, 43].

Слід зазначити, що, на відміну від усного перекладу, де складні умови роботи висувають на перший план доведені до досконалості навички та вміння, знання еквівалентів, допоміжні системи запису і т. ін., але допускають неточності в стилістичному оформленні перекладу, у письмовому перекладі важливішим є теоретичний аспект роботи перекладача, вміння правильно оцінювати і вибирати мовні засоби, зберігати стиль оригіналу. Так, письмовий переклад художньої літератури дуже відрізняється від перекладу інших текстів. Мова художніх творів характеризується образними засобами, ритмікою мови, індивідуальним стилем автора. Передача образних засобів мови, стилістичних особливостей письменника більше залежить від літературного таланту перекладача, від його відчуття мови, ніж від вироблених у нього автоматичних навичок. Інакше повинен працювати перекладач наукового матеріалу. У наукових текстах міститься багато термінів, фактів, в яких можна розібратися тільки маючи відповідну підготовку. Успіх роботи перекладача в науковій сфері визначається більше його знаннями, вмінням оперувати термінологією, аніж перекладацькими навичками. Все це свідчить про те, що письмовий переклад набуває своєї специфіки лише у зв'язку з особливостями вихідних текстів, з особливостями мовних засобів, використаних у них. Мовні засоби визначають жанровий характер текстів, який і є основою для класифікації письмового перекладу і визначає правомірність виділення теорії художнього перекладу і теорії спеціального, зокрема науково-популярного перекладу [6, 20].

Безперечно, між загальною, частковими та спеціальними теоріями перекладу існує тісна взаємодія. Загальна теорія створює понятійний апарат для описання перекладу, розкриває його загальні закономірності та інваріантні риси, створюючи таким чином концептуальну базу для побудови часткових та спеціальних теорій перекладу, які, в свою чергу, виявляючи конкретні жанрові, мовні, культурні та психологічні детермінанти процесу перекладу, вносять суттєві уточнення у дані загальної теорії перекладу та надають їй матеріал для узагальнення.

Лексика (словниковий склад) наукових творів поділяється на 3 групи:

- 1) власне терміни;
- 2) терміновані слова і словосполучення;
- 3) слова загальної мови, які вживаються в наукових текстах у звичних, загальноприйнятих значеннях.

Терміни – це не особливі слова, а тільки слова в особливій функції, вузькоспеціальна лексика, яка виникла у сфері певної науки. Це головним чином найменування (гідроліз - hydrolysis , дисоціація - dissociation), дієслова (підвищити тиск - to increase pressure), прикметники (дискретний характер) і прислівники (регулярно- regular, об'єктивно - objective), стійкі термінологічні сполучення (силова передача - power transmission, транспортний засіб - transport way).

Термінами можуть бути і скорочення (абревіатури): га/год.– гектар на годину - ha/h - hectare/hour; АПК – агропромисловий комплекс -AIC- agro-industrial complex; та ін.

Терміновані слова і словосполучення – це слова загальної мови, які спеціалізувалися в певній науковій галузі. Так, наприклад, слова маса(weight,mass,pulp),форма(form,mold),кора(bark,crust,cortex),сила(force,strength, power),належать загальній мові, але в мові науки вживаються в іншому, термінологічному значенні. Порівняймо слово маса у звичному вживанні (Водорості утворюють основну масу водної рослинності- Algas create main

mass of water vegetation) і в термінологічному значенні (Ньютон також вважав, що всі тіла складаються із міцних рухомих часток, що мають масу - Newton also considered that all bodies consist from strong driving parts that have weight.).

Звичайно виокремлюють такі лексичні труднощі науково-популярного перекладу:

- багатозначність слів (термінів) та вибір адекватного словникового відповідника або варіанта перекладу слова (терміна);
- особливості вживання загальнонародних слів у науково-популярних текстах;
- правильне застосування того чи іншого способу перекладу лексики, визначення межі припустимості перекладацьких лексичних трансформацій;
- переклад термінів-неологізмів, абревіатур, такі «фальшиві друзі»

перекладача, як псевдоінтернаціоналізми, лексикалізовані форми множини іменників та терміни-омоніми, етноспецифічна лексика і етнонаціональна варіативність термінів;

- іншомовні слова і терміни в англійських науково-популярних текстах, різного роду імена і назви тощо.

До системи традиційного підходу вирішення лексичних проблем перекладу входять:

- терміни та способи їх перекладу;
- скорочення;
- інтернаціональні та псевдоінтернаціональні слова;
- багатозначні слова;
- стійки (сталі) словосполучення;
- препозитивні атрибутивні словосполучення;
- неологізми та безеквівалентна лексика;
- власні імена та назви [14].

Із зазначених компонентів системи деякі є більш проблемними та складними для подолання, а деякі усуваються легше. У процесі багатой перекладацької практики на основі аналізу були вже визначені закономірні відповідності між парами мов. Цілком природньо, що тепер немає необхідності кожного разу проходити один і той же шлях пошуку еквівалентів, усі встановлені відповідники є надбанням перекладачів і багато з них зафіксовані у словниках, довідниках.

Для прикладу, статистичні данні використання даних інструментів з термінологією, відповідною, до теми даної роботи наведена діаграма, яка зображена на рис. 2.1..

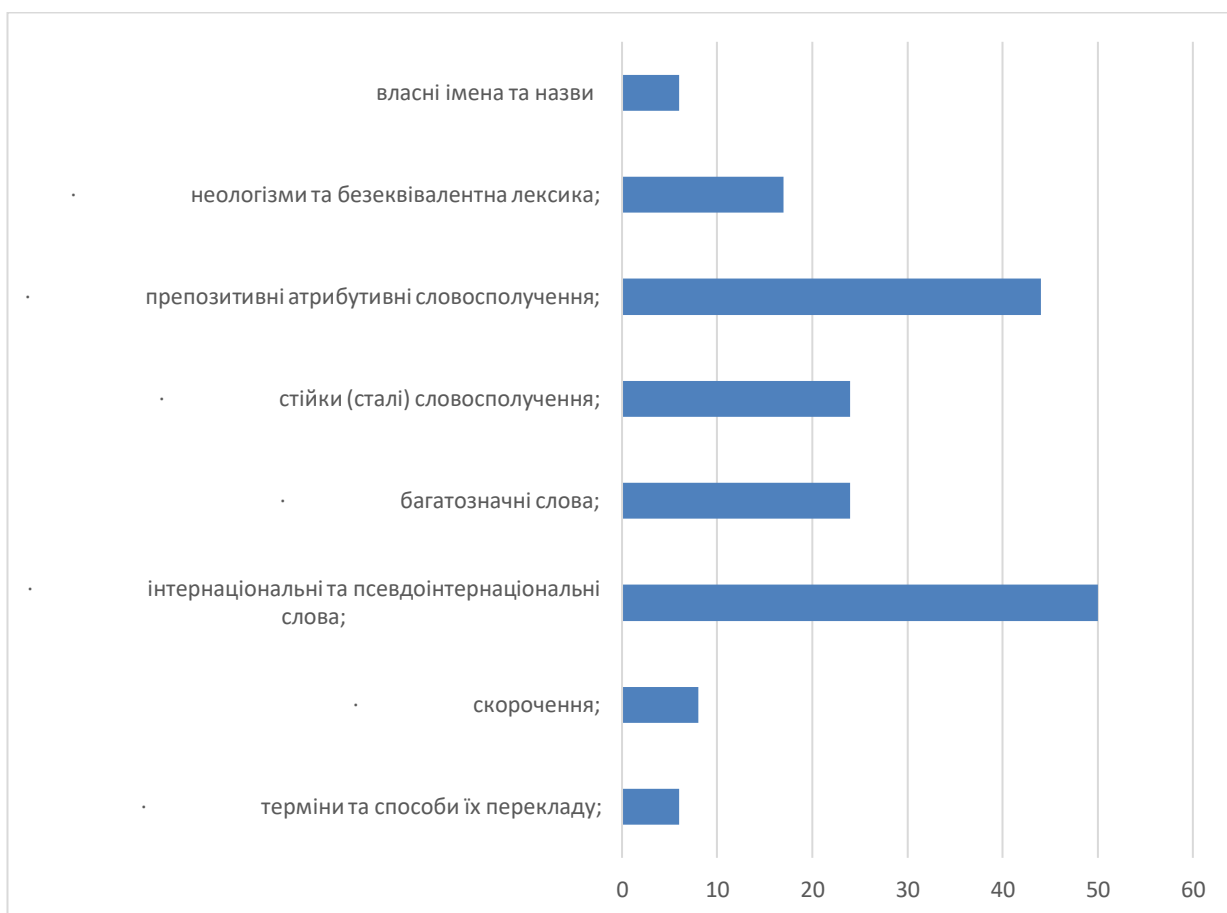

Рис. 2.1 Методи системи традиційного підходу вирішення лексичних проблем перекладу

Отже, з прикладу використання перекладу слів-прикладів з додатку було найбільше використано інтернаціональних та псевдоінтернаціональних слів.

Значні труднощі у перекладі викликає вживання слів у складі сталого висловлення, значення якого складно вивести зі значень його складників, наприклад: *to put it briefly* – коротше кажучи, або *properly speaking* – власне кажучи. Переклад таких словосполучень значно полегшується, якщо відомі основні типи сталих словосполучень, правила їх перекладу, а також найбільш уживані сталі висловлювання та їхні українські еквіваленти, оскільки кількість структурно-семантичних типів сталих висловлень та загальна кількість найбільш уживаних з них досить обмежена.

Складні моменти перекладу вільних словосполучень, насамперед дуже поширеного типу препозитивних атрибутивних конструкцій, спростовуються завдяки опануванню їхніх структурно-семантичних особливостей. Проблеми перекладу скорочень вирішуються за допомогою словників. Але такі проблеми, як переклад багатозначних слів, неологізмів та застосування прийомів перекладу термінів заслуговують детальнішого перегляду, бо саме вони зазнають найбільших змін у науковому прогресі. Головні труднощі у перекладі виникають не у зв'язку з перекладом окремих термінів, які уже зафіксовані у термінологічних словниках, а з відтворенням змісту фрази. Для того, щоб уміти визначити адекватне значення слова, необхідно навчитися використовувати контекст. Слово поза контекстом не піддається адекватному та остаточному перекладу [7, 168]. Виділяють загальний контекст та вузький контекст. Під загальним контекстом розуміють зміст конкретного речення та тексту загалом. Під вузьким контекстом розуміють семантико-синтаксичні особливості слів.

Для прикметника важливо враховувати лексичне значення іменника, наприклад, *close contact* – щільний контакт, *close air* – задушливе повітря; для прислівника – значення дієслова, наприклад, *to differentiate sharply* – чітко розмежувати. При виборі значення неперехідного дієслова слід враховувати значення підмета: *a wave travels* – хвиля поширюється, *a plane travels* – літак летить, *a particle travels* – частка рухається, *a body travels* – тіло проходить (дистанцію). А при виборі значення перехідного дієслова необхідно звертати

увагу на додаток: to run an enterprise – керувати підприємством, to run a program – запускати програму. Багато неперехідних дієслів мають різні значення в залежності від прийменника: to turn on/off/out/in/into/over/up/down.

Певні труднощі виникають при відтворенні неологізмів та безеквівалентної лексики. Терміни та реалії, якими так насичена науково-популярна література, найчастіше потрапляють до цієї групи. Безеквівалентні терміни виникають у результаті такого очевидного факту, коли наукові відкриття, технічні удосконалення, технологічні інновації відбуваються та виникають спочатку в одній країні, а потім стають надбанням інших. Тому і відповідне збагачення понятійного апарату в тій або іншій сфері відбувається нерівномірно: на певних етапах одна мова випереджає іншу.[19, 121].

Важлива особливість сучасного етапу науково-популярного прогресу полягає у взаємному проникненні спеціальної термінології з одних областей знань в інші. А як щодо нової термінології в тих сферах, де наше відставання рахується не одним десятком років. У зв'язку з цим нашу увагу привернула сфера інформаційних технологій, де дуже швидко відбуваються зміни, формуються нові поняття, виникають нові терміни. Характерною рисою цих лексичних одиниць є те, що, по-перше, значення терміна встановлюється в процесі передбачуваної домовленості, яка закріплюється держстандартами, по-друге, термін набуває певного лексичного значення в терміносистемі, існування якої залежить від розвитку науки [21, 25].

Жаргонізми певною мірою засмічують мову, але й потребують вивчення, бо деякі з них переходять у загальноповсякденну лексику та назавжди залишаються у мові.

Результатом активного розвитку термінологічної лексики у рамках англійської мови є проширення спеціальної лексики – поширені системи наукової термінології. Аналіз сучасної англійської термінологічної лексики показує, що серед продуктивних термінотвірних засобів посідає значне місце метафора, яка надає лексиці яскравої образності. Дуже часто лише метафоричний термін дозволяє у процесі спілкування повідомити про своє

розуміння суті явища чи об'єкту, які не мають ще встановленої назви. Із всією умовністю метафора містить такий об'єм інформації, який дозволяє їй виконувати функцію терміну[10, 48]. Метафора перекладається існуючими методами перекладу зі збереженням метафоричного переносу або без нього.

Отже, за об'єкт перекладу було взято науково-популярну літературу, форма і зміст якої залежить від рівня наукового прогресу. Цілком логічним є висновок, що перекладач стискається й буде стискатися з певними труднощами під час перекладу, що є результатом постійного еволюційного процесу взагалі та розвитку науки зокрема. Як вище було зазначено, лексична система мови виявляється більш схильною до змін; і сучасними лексичними проблемами перекладу можна вважати:

- відсутність нормативної терміносистеми в українській мові;
- зловживання методом калькування при перекладі неологізмів та без еквівалентної лексики;
- засміченість пласта фахової лексики жаргонізмами;
- поява стилістично забарвленої лексики у науково-популярному жанрі.

Саме формулювання лексичних проблем перекладу робить досить зрозумілими шляхи їх подолання.

Багато слів поряд із загальнонародними, повсякденними значеннями мають більш спеціалізовані загальнонаукові, загальнотехнічні термінологічні значення у терміносистемах різних галузей науки і техніки. Ці слова становлять безпосереднє оточення спеціальних термінів. [5] Так, наприклад, іменник *suggestion* має значення «пропозиція» та «припущення», у яких він вживається й у науково-популярній літературі, але поряд з цим у науково-популярних текстах він може вживатися також у значенні «ймовірне, раціональне пояснення». Слово *idea* нерідко вживається у науково-популярних текстах у значенні «погляд на природу явища (факту) та відповідне його пояснення». Дієслово *realize* у повсякденному спілкуванні звичайно вживається у значеннях «уявляти собі», «проводити у життя»,

однак у науково-популярній літературі воно вживається також у значенні «чітко (ясно) розуміти суть факту (справи)». Іноді перекладні словники (оскільки вони описують або загальнонародну лексику, або ж тільки термінологію) навіть не фіксують загальнонаукові та загальнотехнічні значення таких слів. Серед інших слів, що у словниках звичайно не фіксуються з наведеними нижче загальнонауковими значеннями, можна навести наступні strategy, treatment, concept – всі мають значення «метод, спосіб»; advanced, attractive, ambitious, advantageous, desirable – із значенням «перспективний»; world – «вид, різновид; сукупність, система; техніка»; paper – «стаття, тези, виступ на конференції»; to claim – «висувати положення, стверджувати», claim – «теза, положення, твердження»; to argue – «стверджувати»; to examine – «аналізувати»; to give an account – «пояснювати». [11]

Отже, перекладаючи нібито знайомі загальнонародні слова, слід пам'ятати, що вони можуть мати в англійських науково-популярних текстах дещо інші значення. Для наукового стилю характерні морфологічні та словотворчі особливості та перш за все номінативна структура мовлення – перевага іменних частин мови над дієсловом. Серед іменників виділяють визначення понять ознаки, руху, стану (слова на -ння, -ість, -ство); також поширене словотворення, калькування, запозичення словотворчих елементів – суфіксів, префіксів (-ізм, -іст, анти-, полі-). Дієприкметники та іменники часто замінюють особові форми дієслова та інфінітив (вирішити – рішення, формулювати – формулювання). Безсуб'єктність викладу позначається на відсутності дієслівних форм 1-ої та 2-ої особи однини та розповсюджені неособових форм: безособових дієслів, інфінітиву, який часто поєднується з безособово- предикативними та модальними словами (необхідно відмітити, слід підкреслити). У науковому мовленні використовується переважно складна форма порівняльного ступеня прикметників. Причинами існування лексичних труднощів перекладу перш за все є розбіжності в картині світу англійської і української мов (тобто, розбіжності у членуванні дійсності за

допомогою номінативних елементів), особливості багатозначності англійських і українських слів, відсутність у мові перекладу відповідників нових термінів, особливості словотвору і термінотворення в англійській та українській мовах та ін. Головними шляхами вирішення зазначених проблем перекладу є, по-перше, належна ідентифікація таких проблем, по-друге, знання і вміння застосування адекватних способів і прийомів перекладу лексичних елементів, словосполучень і фразеологічних одиниць, по-третє, прагматична адаптація тексту оригіналу під час перекладу і, по-четверте, формування сталих навичок подолання різного роду лексичних, термінологічних і стилістичних труднощів перекладу із урахуванням норм української мови та жанрових норм культури мови оригіналу.

Одним із самих цікавих аспектів теорії перекладу є проблема передачі стилістичних прийомів мови. На сьогоднішній день цей аспект не досить опрацьован і продовжує звертати увагу теоретиків і вчених-лінгвістів практиків. Необхідність адекватної передачі образної інформації у текстах – основний аспект створення стилістичного ефекту оригіналу у перекладі. Н. Ф. Дановський представляє стилістичні потреби текстів, як стратегічні проблеми. Наприклад слово «поет». В українській мові це поняття має безліч різновидів, відтінків, синонімів: поет-бард-рифмач-баян-версифікатор-меністрель-віршоплет. Але для того, щоб перекладач зміг вирішити, який з синонімів він повинен вжити в конкретному тексті, йому необхідно звернутися до стилістичного строю, до стилістичних особливостей оригіналу всього тексту. Таким чином у спеціаліста є змога відбору стилістичних і риторичних фігур та тропів. Саме стилістична відповідність буде для перекладача тим заключним критерієм, який допоможе йому у відборі необхідної лексики, граматичних форм та структур речень. Професійні перекладачі користуються способами передачі деяких стилістичних прийомів, використаних в оригіналі для того, щоб надати тексту більше емоційності та яскравості. Завжди перекладач межував ся між тим щоб: спробувати скопіювати прийом оригіналу чи якщо перше неможливо, утворити при

перекладі власне стилістичне средство, у якого аналогічний емоційний ефект. Цей принцип часто називають принципом стилістичної компенсації. Опустивши стилістичне явище яке не можливо відтворити на українську, перекладач поверне «борг» тексту – там, де це найбільш зручно – інший образ, але схожій стилістичною направленістю. [23, 234] Якщо у починаючого перекладача нема досвіду роботи порівняння різних перекладів, або перекладу з оригіналом, то його відношення к текстам дещо однозначне: його лякають багато чисельні звороти, морфеми, алюзії.

Що стосується науково-популярного перекладу, то якщо переклад буде не гарний, дивний, не гладким читці сприймуть його за поганий, а перекладач буде - неспроможним. Репутація перекладача залежить від читців. Переклад стилістичних прийомів у науково-популярних текстах часто викликає труднощі через національні особливості стилістичних систем різних мов. Усі лінгвісти підкреслюють необхідність збереження образу оригіналу в перекладі, справедливо враховую, що насамперед, перекладач повинен бути спрямований відтворити функцію прийому, а не сам прийом. [4]

При передачі стилістичних фігур мови – порівнянь та ін. – перекладачу треба кожний раз вирішувати: доцільно буде зберегти образ, чи замінити іншим. Причиною заміни можуть бути особливості українського словоутворення та ін. Стилiстичний аспект перекладу необхідний перекладачу, без нього не могло і не може бути гарного перекладу.

Існують три види стилістичних помилок, які позбавляють текст ясності: зсув логічного наголосу в реченні, утворення «паразитних» зв'язків між словами, аморфність речень. Переборюючи ці слабкі сторони, перекладач досягає однозначності і ясності при перекладі.

Аморфність часто спливає тоді, коли речення побудовано неоднозначно, і незрозуміло, на якому слові в реченні слід робити логічний наголос. У цьому випадку слово, на яке повинне падати логічний наголос,

слід переставити на місце, придатне для акцентування. Найчастіше це місце в кінці речення, але в деяких випадках буває і на початку.

В даному випадку використано таку структуру

Висновок до розділу 2

Коли приналежність тексту до типу текстів, орієнтованих на утримання, встановлена, можна зробити перший суттєвий висновок щодо методів перекладу. Текст, орієнтований на утримання, вимагає при перекладі забезпечення інваріантності на рівні плану змісту. При оцінці критику слід в першу чергу переконатися в тому, чи вдалося передати повністю зміст і інформацію в тексті перекладу. З цього найважливішого вимоги слід, що мовне оформлення перекладу має відповідати закопай мови перекладу, іншими словами, мовне оформлення перекладу орієнтоване в першу чергу на мову перекладу. Однозначна орієнтованість на мову перекладу є другим критерієм оцінки текстів цього типу. Мова перекладу домінує, оскільки найважливішим тут є інформаційний зміст, і читач повинен отримати його в перекладі у звичній мовної формі.

Розкриваючи специфіку окремого підвиду перекладу, спеціальна теорія перекладу розглядає ряду факторів, які повинні враховуватися при описі конкретного типу перекладу. По-перше, сама по собі приналежність оригіналу до особливого функціональному стилю може впливати на характер перекладацького процесу і вимагати від перекладача застосування особливих методів і прийомів. По-друге, орієнтованість на подібний оригінал може зумовити стилістичні характеристики тексту перекладу, а, отже, і необхідність вибору таких мовних засобів, які характеризують аналогічний функціональний стиль вже в перекладному мові. І, нарешті, в результаті взаємодії цих двох факторів можуть виявлятися власне перекладацькі особливості, пов'язані як із загальними рисами і відмінностями між мовними ознаками аналогічних функціональних стилів у вихідному й перекладному

мовах, так і з особливими умовами і завданнями перекладацького процесу цього типу.

РОЗДІЛ 3 ВІДТВОРЕННЯ ВИРОБНИЧО – ПРОФЕСІЙНОЇ ЛЕКСИКИ У ПЕРЕКЛАДІ ТЕКСТІВ Й ОСОБЛИВОСТІ ЇЇ ПЕРЕКЛАДУ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

3.1 Способи відтворення українською мовою виробничо – професійної лексики у перекладах текстів науково – популярного дискурсу

«Науково-популярний підстиль - одна з стилістично-мовних різновидів наукового функціонального стилю, що виділяється (у порівнянні з власне науковим) на підставі реалізації» додаткових »завдань комунікації - необхідності» перекладу »спеціальної наукової інформації на мову неспеціального знання, а саме - завдань популяризації наукових знань для широкої аудиторії. »

Питання про статус науково-популярного підстилі в системі функціональних стилів російської мови в сучасній лінгвостилістиці ще остаточно не вирішене. Такі лінгвісти, як Р.А. Будагов, І.Р. Гальперін, М.Н. Кожина, М.П. Сенкевич, Т.А. Тимофєєва, Н.М. Разінкіна, Л.А. Баташева та інші розглядають науково-популярний підстиль в рамках наукового функціонального стилю, оскільки вони обидва знаходяться в дуже близьких родового видових відносинах і мають як схожі (єдина цільова установка, загальна комунікативна задача), так і различаючі (приватні комунікативні завдання, різні сфери функціонування) їх ознаки.

Інші лінгвісти (М.К. Милих, Н.Н. Маєвському, Н.Я. Сердобінцеву, Г.А. Васюченко) розглядають науково-популярний підстиль як самостійний функціональний стиль. На їхню думку, основу класифікації складають завдання і цілі спілкування, характер взаємовідносини між автором і читачем, а також зміст повідомлення, тобто екстралінгвістичні ознаки, які є вельми значущими і стилеобrazуючими, але не головними. (М.Н. Кожина)

«Як подстїлевая різновид наукового функціонального стилю, науково-популярний підстиль зберігає основні специфічні особливості, характерні для наукового стилю: у науково-популярній літературі викладаються знання, здобуті у сфері наукової діяльності; зміст науково-популярної літератури (в основному, в головному) те ж, що і у власне науковій літературі. Основні стилеобразующие екстралінгвістичні фактори, які визначають закономірності функціонування в мові мовних засобів науково-популярного підстилі, ті ж, що і у власне науковому стилі. Відмінність науково-популярного підстилі від власне наукового стилю - у зазначених «додаткових», приватних завданнях комунікації: для науково-популярної літератури це завдання донесення до неспеціаліста в доступній формі достовірних наукових знань.

Враховуючи наявність вищевказаних ознак науково-популярної літератури, спільних з власне науковою, і кілька видозмінених вторинних екстралінгвістичних факторів («осложненность» цілей і завдань спілкування, спрощеність, полегшеність змісту), доцільно стильової аспект науково-популярної літератури визначати як підстиль єдиного наукового функціонального стилю. »

Як і в науковому стилі, інформативність, точність, ясність і логічність - є основними ознаками. Відмітна ознака - приватна спрямованість, тобто спрямованість на певний тип читача. Читач є неспеціалістом в науковій галузі, тому інформація повинна бути представлена ??в зрозумілій і цікавій науковій формі. Звідси випливає, що основні вимоги до науково-популярного тексту: наукова глибина, цікавість і доступність або іншими словами доступність в поєднанні з науковістю.

Варто зауважити, що за останній час науково-популярні твори розширили охоплення аудиторії. У зв'язку з цим прийнято виділяти три форми популяризації (М.Н. Кожина):

загальноосвітню;

інтранаучною (вихід з вузької спеціалізації, але в межах якоїсь певної сфери науки);

інтернаучною (вихід за рамки якоїсь певної сфери науки)

3.2 Застосування перекладацьких трансформації для збереження прагматичних функцій виробничо – професійної лексики у перекладі науково – популярного дискурсу

Оскільки науково-популярний підстиль є різновидом наукового стилю, то тут не обійтися без термінів і загальнонаукової лексики. У даному підстилі центральне місце займають терміни. І якщо общенаучная лексика відома читачеві - неспеціалісту, і вона не вимагає спеціальних пояснень, то терміни завжди вимагають розшифровки. (К.В. Прохорова)

Для полегшення розуміння терміну, використовується кілька способів введення в контекст. (С.Г. Антонова)

(13) *I aim to provide an engine ...*

Переклад:

Мета винаходу – створити двигун

Вступна частина - це введення, за яким слідує сюжет або репортаж кореспондента.

У цьому прикладі в англійській і російській варіанті термін вводиться відразу, потім дається його дефініція. Увага акцентується саме на самому терміні, який надалі неодноразово повторюється. Такий спосіб називається прямим.

(22) *They build up a static charge of their body and when they touch either the gas tank lip (a) or the filling nozzle (b), than that will ignite the gas and cause the explosion*

Переклад:

Внаслідок цього утворюється статична напруга і коли вони торкаються шланга (a) чи ще чогось іншого (b), бензинові випарування можуть вибухнути

При перекладі була збережена структура англійської пропозиції, де термін введений в кінці речення. Увага акцентується не на самому терміні, а на обзначаемом їм понятті. Такий спосіб називається інверсійним.

Крім прямого і інверсійного введення автор може пояснити термін в дужках, попередньо описавши його своїми словами.

(39) In addition to simultaneous interpreting, interpreters are asked to provide whispering interpreting (chuchotage) for NHK editors.

Переклад:

«Але виявляється, що невідомі сили, що визначають темпи цього прискореного розширення (математичне значення, зване «космологічної константою»), можуть грати невідому перш роль в створенні необхідних умов для життя. »

Цікаво, що в англійському варіанті спочатку йде опис, а потім сам термін в дужках, тоді як у російській і термін і його опис перекладаються однаково. Щоб уникнути тавтології, пояснення в дужках довелося прибрати.

Крім термінів активно використовується лексика, властива науковому стилю: абстрактні іменники, дієслова узагальнено-абстрактного характеру, прикметники, числівники і тд.

У науково-популярному підстилі широко використовується розмовна лексика. Вона підсилює виразність тексту, надає йому образність і емоційно-експресивну забарвлення. (С.Г. Антонова)

Ср .: 1) It ranged from the elevated and analytical language of Channel Four reporters to Graham Taylor giving his players a dressing down for being unable to produce their best results.

Мова журналістів Четвертого каналу британського телебачення коливався від піднесеного до аналітичного, коли Грем Тейлор влаштував своїм гравцям прочухана за те, що вони не змогли показати все, на що були здатні.

Для перекладу «dressing down» були й інші варіанти: «догану», «наганяй», «нагінка» і «трепка». Варіант «догану» стилістично нейтральний, «наганяй», «нагінка» і «трепка» емоційно забарвлений. Але в кінцевому підсумку був обраний варіант «прочухан», так як він здався найбільш підходящим для розмовного стилю, а також для вираження жартівливості висловлювання.

Для науково-популярного підстилі також характерно вживання фразеологізмів, прислів'їв і приказок. (С.Г. Антонова)

Ср .: 1) Nevertheless, common sense combined with adequate knowledge of US society and politics would probably have saved the translator from dropping this brick.

Проте, здоровий глузд у поєднанні з адекватним розумінням американського суспільства і політики врятували перекладача від повного провалу.

2) Although it is still only the thin end of the wedge, a similar development can now be seen in Scandinavia.

Хоча це ще квіточки, ягідки - попереду, подібне можна побачити і в Скандинавії.

3) In spite of all its disadvantages, in such cases dubbing may be the lesser of two evils.

Незважаючи на всі свої недоліки, дублювання є меншим із двох зол.

У першому прикладі «common sense» - «здоровий глузд» є фразеологізмом. У другому і третьому прикладах фрази «the thin end of the wedge» і «the lesser of two evils» є еквівалентами російських прислів'їв «це ще квіточки, ягідки - попереду» і «менше з двох зол».

Використання прислів'їв і приказок надає промови іронічний відтінок і оживляє розповідь.

Особливе місце в науково-популярному підстилі займає експресивно-забарвлена лексика, яка використовується для створення образності. Такі зображально-виражальні засоби, як: епітети, уособлення, порівняння, метафори, перифрази, антитези, каламбури і багато інших використовуються для розведення інформації, що робить її більш легкою для сприйняття і засвоєння. (С.Г. Антонова)

Для додання предметів емоційно-експресивного забарвлення використовуються епітети.

Ср .: 1) colourful original - барвистий оригінал

) favoured approach - улюблений підхід

Ще одним часто вживаним засобом виразності та образності є уособлення.

> Ср .: 1) common sense has saved the translator

здоровий глузд врятував перекладача

) the television business is preoccupied with ratings

телевізійний бізнес думає про рейтинги

У цих прикладах слова «common sense» - «здоровий глузд» і «television business» - «телевізійний бізнес» використовуються як Персонофікація, за допомогою якої дані предмети набувають людський вигляд.

Для того щоб тексти науково-популярного стилю було цікаво читати, часто використовуються приховані порівняння, іншими словами метафори.

Ср .: 1) talking heads - балакучі голови

На відміну від наукового стилю, де переважають іменники, науково-популярний підстиль має дієслівний характер, що дозволяє уникнути «сухість» мови. Велика увага приділяється дії і його виробникові, роль

автора і його взаємозв'язок з читачем виражена яскравіше, ніж у науковому стилі. У науково-популярному стилі йдеться не про якийсь конкретний факт, а про типове явище. Слова вживаються в загальному понятті без конкретизації. Дієслівні форми використовуються у значенні звичаєвості або необхідності. (С.Г. Антонова)

Ср .: 1) it is also important to avoid words

також необхідно уникати слова

need not read many of the titles

не потрібно читати багато написів

Такого роду морфологічні форми надають інформації тексту науково популярного підстилі доступність, конкретність, дохідливість і емоційність.

3.2.1. Лексичні трансформації

Найважливішим елементом лексики наукового стилю є терміни - слова або словосполучення Підбір усних перекладачів теле-і радіомовлення для компанії NHK здійснюється NHK Joho Network Inc. (дочірня компанія NHK).

При перекладі був збережений порядок слів англійського речення, оскільки основна думка полягає в Слово, що стоять після прийменника «-by»

Іноді для вираження відстороненості автора використовуються безособові конструкції, виражені пасивним заставою (М.Н. Кожина)

(55) *All the accounts generally agree on the overall shape of this torpedo, that it is pear-shaped, with a narrow end and a fat end, and it had two fins extending from the rear and that it's powered by a black powder rocket of about 20 pounds of black powder.*

Переклад:

Усі розрахунки загалом сходяться на загальній формі цієї торпеди, як на такій, що має грушоподібну форму, з вузьким кінцем і товстим кінцем, і вона має два плавники, що тягнуться ззаду, і що вона живиться від чорної порохової ракети, приблизно розрахованої на 20 фунтів чорного порошку

Науковий стиль вимагає однозначність висловлювання, що унеможливорює синонімічні заміни (особливо це стосується термінів), а це означає, що в даному стилі повтори - ще одна особливість. (О.Я. Гойхман)

(36) Sure, the Smart has a turbocharger, but only get 80bhp

Переклад:

Звісно, у Смарта є турбіна, але все одно двигун видає лише 80 кінських сил

Як зазначалося раніше в складних реченнях переважає союзна, частіше підрядний зв'язок, що надає їм стилістичну однорідність.

Що стосується безсполучникових складних речень, то в основному вони вживаються при перерахуванні або класифікації. (О.Я. Гойхман)

(15) While the invention has been described in terms of the preferred embodiments, numerous variations may be made in the apparatus illustrated in the drawings and herein described without departing from the invention as set forth in the appended claims.

Переклад:

Цей винахід було описано із зазначенням бажаних прикладів його реалізації, однак у ілюстрований на кресленнях і описаний вище пристрій можуть бути внесені численні зміни, що не виходять за межі суті й обсягу винаходу, визначених у доданій формулі винаходу.

Незважаючи на те, що інтонаційні моделі часто варіюються від мови до мови, слід звертати увагу на загальні ознаки, такі як вираз болю, горя і радості. Висота тону, наголос, ритм і гучність передають інформацію не тільки про диктора, але також і про контекст.

Тут безсполучникового зв'язок, виражена двокрапкою є тільки в англійському варіанті. Для розуміння сенсу цього громіздкого пропозиції в російській варіанті, довелося вдатися до членування пропозиції і розбити його на дві частини.

Ще одна особливість мови наукового стилю - прагнення автора підвищити авторитетність своєї наукової статті. Автор звертається до наочних прикладів, до громадської думки, посилається на точки зору визнаних фахівців в даній області, систематизує дані у формули, графіки і таблиці і тд. (Г.К. Трофимова)

(27) It may be nice to know that the square of fourteen is one hundred ninety-six, that the temperature at the moment is 72 degrees Fahrenheit, and the air-pressure 30.02 inches of mercury, that the atomic weight of sodium is 23, but one doesn't really need a robot for that

Переклад:

Можливо, й не зайве знати, що 14 у квадраті дорівнює 196, що температура повітря у даний момент 72 градуси за Фаренгейтом, а тиск — 30,02 дюйма ртутного стовпчика і що атомна вага натрію 23

Крім посилання на визнаних фахівців, автор згадував і назви різних серіалів і фільмів, відомих за кордоном.

(9) «South Park», «Friends», «Frasier», «Seinfeld», «Ally McBeal»

Переклад:

«Південний Парк», «Друзі», «Фрейзер», «Сайнфелд», «Еллі Макбіл»

«Основною формою прояву наукового стилю є письмова мова. Усна форма вторинна, оскільки вона заснована на заздалегідь написаному тексті. Тому інтонація, будучи тісно пов'язаною з логічною структурою пропозиції, має підрядний характер; їй не властиві якісь емоційно-експресивні функції. Пропозиція, що використовується в науковому тексті, з точки зору ритміко-інтонаційної структури являє собою стилістично нейтральну фразу з наголосом на кінці фрази. Свідоме усунення відтінків - смислових і тим більше емоційних - з

метою однозначного виразу логічної інформації в процесі її розгортання, природно передбачає прямий порядок слів і їх сувору фіксацію в структурі пропозиції. »

3.2.2. Граматичні трансформації

В цілому, синтаксис складається з простих, поширених і складнопідрядних речень. Але оскільки науково-популярний підстиль поєднує в собі елементи наукової та мистецької промови, то для даного підстиля, як уже говорилося раніше, характерна яскраво виражена образно-експресивна забарвлення, яка виражається у використанні образних і виразних конструкцій. Образність викликає у читача емоційну реакцію, яка формує його ставлення до інформації і змушує звернутися до особистого досвіду для пояснення того чи іншого явища. (К. В. Прохорова)

Однією з основних особливостей синтаксису науково-популярного підстилю є вживання питально-відповідних комплексів, за допомогою яких встановлюється зв'язок між автором і читачем. (М. Н. Кожина)

(82) *What is it then that makes dubbing a viable alternative when it is so expensive? The argument seems to be that costs do not matter too much if revenues are big enough.*

Переклад:

Що ж що робить дублювання обґрунтованою альтернативою, коли це так дорого? Відповідь очевидна - витрати не мають значення, якщо доходи досить високі.

Нерідко і використання парцелірованих конструкцій, які спрощують структуру пропозиції, передаючи інформацію по частинами. Дані конструкції можуть висловлювати точку зору автора. (М. Н. Кожина)

(83) The constraining factors of this approach are very obvious. One important consideration is the loss of authenticity.

Переклад

Стримуючі фактори такого підходу очевидні. Одна з проблем - втрата автентичності.

У даному прикладі за допомогою парцелірованої конструкції деталізується повідомлення, виділяються найбільш істотний момент. Тобто друге речення «One important consideration is the loss of authenticity.» - «Одна з проблем - втрата автентичності несе в собі основну думку.

Також слід зазначити: інверсії, короткі питальні, окличні і номінативні пропозиції, риторичні запитання, приєднувальні конструкції і тд. Всі ці експресивні та образні засоби є характерною рисою науково-популярного стилю. (К. В. Прохорова)

Ще одним необхідним елементом даного підстиля є суб'єктивація розповіді чи вираз особистісного начала. Дана особливість - головна відмінна риса науково-популярного підстилі від інших різновидів наукової мови. Основне завдання - донести і зробити зрозумілою наукову інформацію, а також зацікавити читачів. Авторське «я» полегшує це завдання. (К. В. Прохорова)

(63) So, to investigate the criminal conundrum that it's possible to blow up a safe and not the paper contents, jon and brian head for the hills with high explosives.

Переклад:

Отже, для розслідування кримінальної загадки про те, чи можна підірвати сейф, а не грошове його наповнення, Джон та Брайан по самі вуха пірнають у світ вибухових речовин.

2) I have heard the term over-voicing to describe the super-imposition of a second voice in the context of an interview in a commercial video.

Я чув термін «переозвучування» для опису накладення другого голосу для інтерв'ю в комерційному відео.

І остання особливість науково-популярного стилю - наявність заголовків. Вони виконують інформативну та рекламну?? функції. У заголовках часто використовуються емоційно-забарвлені засоби мови. (М. Н. Кожина)

(41) Toyota versus Range rover

Приклад:

Тойота проти Ренж ровер

Для перекладу останньої фрази «Old Battleground Revisited» - «Повернення на старе поле бою» був використаний спосіб перестановки.

«Таким чином, мовні засоби виразності науково-популярного підстилі виступають лише як супутнє явище стилю, вони надають науковим текстам велику переконливість, наочність. Твори науково-популярного підстилі вимагають від автора в рівній мірі і наукової поінформованості, і художнього таланту. Писати про серйозні наукові проблеми просто, доступно, зрозуміло і цікаво - основне завдання журналістів, що створюють матеріали науково-популярного характеру. »

Для перекладача науково-технічної літератури особливо важливе знання предмета перекладу — він повинен орієнтуватися у тій предметній галузі, до якої належить призначений для перекладу текст. Під час перекладу потрібно правильно зрозуміти зміст речень, смислові відношення між реченнями та значення метатекстових елементів, що беруть участь в організації тексту. Природно, що найбільший комплекс граматичних проблем перекладу пов'язаний із розумінням синтаксичної структури та морфологічного складу речень як мовних елементів, що є безпосередніми носіями предметної інформації.

Як відомо, англійська і українська мови належать не тільки до різних гілок індоєвропейської родини мов (перша — до германської, друга — до слов'янської), а й до різних структурних типів мов: перша

– переважно аналітична мова, де граматичні відношення у реченні передаються вільними граматичними морфемами, а друга — флективна мова, де граматичні значення й відношення передаються за допомогою зв'язаних граматичних морфем — флексій. Саме розбіжності в будові мов, у наборі їхніх граматичних категорій, форм та конструкцій і становлять першу велику групу граматичних труднощів перекладу. Так, в українській мові немає артиклів, герундія, часових форм дієслова груп Continuous та Perfect, складних підметових та додаткових інфінітивних конструкцій, а в англійській мові — дієприслівників, категорії роду іменників і прикметників тощо. Певні відмінності існують у побудові речення: на відміну від української мови, де група підмета нерідко може міститися після групи присудка, в англійській мові порядок головних членів речення значно фіксованіший, що може вимагати перебудови речення при перекладі.

Друга група граматичних труднощів перекладу пов'язана з різним обсягом змісту подібних у двох мовах форм і конструкцій. Так, форма теперішнього часу дієслова-присудка в українській мові відповідає за своїм змістом англійським відповідним формам Present Indefinite, Present Continuous та частково Present Perfect, а форма родового відмінку українського іменника може відповідати за своїм граматичним значенням англійській прийменниково-іменниковій конструкції "of + N" або формі загального відмінку іменника в препозиції до іншого іменника.

Третю групу граматичних труднощів перекладу складають ті граматичні явища мови тексту оригіналу, що мають відмінні від відповідних граматичних явищ мови перекладу функціональні характеристики, наприклад, форми однини і множини іменника наявні і в українській, і в англійській мовах, однак форми конкретних іменників можуть не збігатися (англійське evidence вживається тільки в однині, але може перекладатися формою і однини, і множини).

Ще одна група граматичних труднощів перекладу складається з тих граматичних явищ, що мають різні частотні характеристики в англійській та українській науково-технічній літературі. Так, у перші; частотність форм пасивного стану дієслова-присудка значно більша, ніж у другій, тому в перекладі такі форми нерідко доводиться замінювати на форми активного стану. Такі труднощі викликані розбіжностями у мовностилістичних нормах текстів мовами оригіналу й перекладу.

Певні труднощі для перекладачів-початківців становлять граматичні омоніми — формально тотожні граматичні форми або конструкції, що мають різне граматичне явище (наприклад, дієслово *to do* може вживатися як допоміжне дієслово у заперечувальних та питальних реченнях, дієслово-репрезентант попереднього дієслова та як смислове дієслово).

Ще одна група граматичних труднощів перекладу пов'язана з особливостями вираження членів речення у двох мовах, насамперед підмета і присудка. Наприклад, в англійській мові є так звані "формальний підмет" і "формальний додаток", неможливі у структурі українського речення. Тільки незначна частка англійських та українських висловлювань має ідентичну синтаксичну структуру та порядок компонентів і тільки у такому випадку англійські висловлювання можуть перекладатися відповідними українськими висловлюваннями без застосування граматичних трансформацій. Такий переклад називається "дослівним" або "послівним". Його слід відрізнити від граматично буквального перекладу, який є дослівним перекладом граматичної форми або синтаксичної конструкції, що порушує граматичні норми мови перекладу та/або жанрово-стилістичні норми науково-технічної літератури.

Грамматичний буквалізм призводить не тільки до порушення норм мови перекладу, а й до різних викривлень у передачі смислу оригіналу. Наприклад, у граматично буквальному перекладі речення "A new

element will be discovered sooner or later" /"Новий елемент буде відкрито раніше чи пізніше" спостерігається порушення норм функціонування порівняльних форм прислівників: в українській мові у подібних випадках вживається форма позитивного, а не порівняльного ступеня ("рано чи пізно"). А наступний буквальний переклад викривляє смисл оригіналу і порушує деякі граматичні норми української мови, згідно з якими, зокрема, дієприкметниковий зворот не може вводитися сполучником, а анафоричний присвійний займенник повинен мати форму "свій", а не "його": While taking part in the discussion he advanced his famous theory. /Коли, беручи участь у дискусії, він висунув його відому теорію (Треба: "Саме під час цієї дискусії він висунув свою знану тепер теорію").

Дослівний переклад відбувається послідовно з першого слова речення до останнього. Він не виключає вилучення артиклів та певних лексичних трансформацій, якщо внаслідок їх застосування структура й порядок членів речення, що перекладається, не змінюються:

This is the phenomenon of diffraction. Це—явище дифракції.

It is one of the basic questions of any science. Це є одним з головних питань будь-якої науки.

Саме для того, щоб уникнути неадекватного буквального перекладу ("граматичного буквалізму"), і потрібно застосовувати перекладацькі граматичні трансформації, внаслідок яких буквальний переклад адаптується до норм мови перекладу та стає адекватним. Граматичні трансформації спричиняються різними чинниками. Зокрема, причинами таких трансформацій є:

1) Різниця у способах передачі інформації англійським і українським реченням: те, що в одній мові передається лексичними засобами, в іншій мові може виражатися граматичними засобами. Так, наприклад, попередність однієї дії іншій у минулому в англійській мові позначається формою Past Perfect дієслова-присудка, а в українській

мові — словами або словосполученнями ("раніше", "перед цим", "до того" тощо).

2) Відсутність в одній з мов певних граматичних явищ, форм або конструкцій. Наприклад, в українській мові артиклі, герундіальна форма дієслова, формальний додаток ("it"), а в англійській мові — родові форми іменників та прикметників, форми відмінків числівників.

3) Необов'язковість вираження граматичної інформації в одній з мов (наприклад, в українській мові граматично не виражена інформація про те, що дія в теперішньому часі відбувається у момент говоріння (англійська дієслівна форма Present Continuous).

4) Різниця у представленні змісту речення поверхневою структурою (наприклад, в англійській мові складна інформація у додатку може виражатися у вигляді складного додатку Objective Infinitive).

5) Особливості сполучуваності й функціонування слів у словосполученнях і реченнях (наприклад, через особливості сполучуваності прикметника administrative словосполучення administrative efficiency не може перекладатися як "адміністративна ефективність" і повинне перекладатися як "ефективне управління").[7, с.187-189]

Під граматичною перекладацькою трансформацією розуміється зміна граматичних характеристик слова, словосполучення або речення у перекладі. Розрізняють п'ять основних видів граматичних трансформацій: пермутація (перестановка), субституція (заміна), додавання, вилучення та комплексна трансформація. Перестановка — це граматична трансформація, внаслідок якої змінюється порядок слів у словосполученні або реченні. Наприклад, в українському реченні сполучне слово "однак" звичайно стоїть на початку речення, тоді як в англійській мові його відповідник however може вживатися й у середині та наприкінці речення; іменник-означення в англійській мові може перебувати в препозиції, перед означуваним іменником (theory

construction), тоді як в українській мові іменник-означення звичайно стоїть після означуваного іменника ("побудова теорії").

Перестановки нерідко супроводжуються іншою граматичною трансформацією — заміною, внаслідок якої змінюються граматичні ознаки словоформ (наприклад, замість форми однини у перекладі вживається форма множини), частин мови (наприклад, інфінітив у перекладі трансформується в іменник), членів речення (наприклад, додаток перетворюється при перекладі в підмет) та речень (наприклад, просте речення перетворюється на складне або навпаки):

Much work has been done on the problem. З цієї проблеми написано багато праць.

Brakes must be applied to stop a car. Щоб зупинити автомобіль, необхідно застосувати гальма.

This year has seen many great discoveries. У цьому році відбулось багато великих відкриттів.

Крім цього, при перекладі можуть застосовуватися також заміни слова словосполученням, словосполучення — реченням, низки речень — одним складним реченням і навпаки:

I shall discuss those points in greater detail. Я розгляну ці положення докладніше.

This is true also for the language used in the scientific area of culture. Це вірно також і для мови, яка використовується в науковому дослідженні культури.

This is what makes them meaningful. Саме це й робить їх значущими.

Einstein, too, confessed the same admiration for ancient geometry. Ейнштейн також зізнавався, що й він теж був захоплений геометрією древніх.

The conference was a veritable summit meeting. Only Bohr was conspicuously absent. Ця конференція була справжньою зустріччю у верхах, і лише Бора там явно бракувало.

Kepler set out to unify the classical picture of the world, one which was split into celestial and terrestrial regions, though the concept of a universal physical force, but when this problem did not yield to physical analysis, he readily returned to the devices of a unifying image, namely, the central sun ruling the world, and of a unifying principle, that of all-pervading mathematical harmonies. Кеплер намагався зробити єдиною класичну картину світу, який до цього був розділений на небесну і земну сфери.

Для цього він використав поняття загальної фізичної сили. Та коли ця проблема не піддалася фізичному аналізу, він невдовзі повернувся до механізмів об'єднуючого образу, в центрі якого — сонце, що панує над всім світом, та об'єднуючого принципу всюдисущих математичних гармоній.

Додавання — це граматична трансформація, внаслідок якої в перекладі збільшується кількість слів, словоформ або членів речення. Наприклад, у наступних перекладах словоформи *applications* та *introduces* перекладається сполученням двох слів:

There are many different applications of this material. Цей матеріал застосовується у багатьох різних галузях.

The mutual effect introduces a complex change. Перехресний вплив призводить до появи комплексних поправок.

Додавання використовується при перекладі іменників (*intricacies* "складні проблеми та заплутані питання"), прикметників (*recurrent* "що періодично повторюється"), дієслів (*to solve* "знаходити вирішення"), прислівників (*theoretically* "у теоретичному плані"), субстантивованих прикметників (*the intracellular* "внутрішньоклітинне середовище"), слів

інших частин мови та словосполучень (data rates "швидкість передачі даних").

Вилучення — це така граматична трансформація, внаслідок якої в перекладі вилучається певний мовний елемент (нерідко це плеонастичне слово, словоформа, член або частина речення):

The explosion was terrible while it lasted. Вибух був жахливий.

This is a very difficult problem to tackle. Це дуже складна проблема.

Комплексна граматична трансформація включає дві або більше простих граматичних трансформацій, наприклад, коли під час перекладу одночасно здійснюються перестановка та додавання:

The motor was found to stop within 2 seconds. Виявилося, що електромотор зупиняється протягом двох секунд.

Оскільки граматики тісно пов'язана з лексикою, значна кількість перекладацьких трансформацій має змішаний характер, тобто при перекладі відбуваються одночасно лексичні та граматичні зміни. Такі лексико-граматичні трансформації називаються змішаними і складаються з розглянутих вище граматичних трансформацій та різного роду лексичних трансформацій (генералізація, специфікація, контекстуальна заміна тощо). Наприклад, у наступному перекладі застосовано граматичні трансформації заміни герундія на іменник та форми однини іменника research на форму множини "дослідження" і лексичні трансформації контекстуальної заміни прислівника heavily на "широко", прийменника in на прийменник "при" та займенника I на займенник "ми":

In identifying these features / relied heavily on previous research. При визначенні цих ознак ми широко використовували попередні дослідження.

Вміння та навички перекладацьких трансформацій становлять істотний компонент компетенції перекладача, і тому їх виробленню та

правильному застосуванню слід надавати належної уваги. Застосування трансформацій у перекладі має спрямовуватися на адекватну передачу смислу оригіналу та враховувати норми мови перекладу. Обов'язково використовуються трансформації при перекладі відсутніх в українській мові граматичних явищ англійської мови.

Подані основні проблеми перекладу, які пов'язані з відмінностями структур англійської й української мов та особливостями передачі пасивних конструкцій.

Аналіз способів перекладу різних граматичних форм і конструкцій здійснюється у контексті речення, оскільки, з одного боку, саме речення є тим мовним об'єктом, який ще піддається систематичному розгляду, а, з другого боку, саме в ньому знаходить відображення абсолютна більшість граматичних явищ. Лише у тих випадках, де це необхідно, переклад розглядається на матеріалі сполучень речень.[25, с.211-16]

3.2.3. Лексико-граматичні трансформації

Характерною особливістю науково-популярного стилю є його належність до наукового стилю, що й зумовлює те, що всім текстам даного стилю, в більшому чи меньшому ступені, властива спеціальна лексика та терміни.

Обов'язковою умовою повноцінного перекладу наукового простого терміну є повне розуміння його перекладачем. Механічне заучування термінів, без проникнення в їхню сутність, без знання самих явищ, процесів і механізмів, про які йдеться в оригіналі, може призвести до грубих помилок у перекладі.

Деякі прості терміни мови оригіналу та мови перекладу, що традиційно розглядаються як еквівалентні, є "відносними еквівалентами", тобто мають певні семантичні розбіжності, які реалізуються в різних сферах використання термінів. Розбіжності можуть бути незначними при перекладі тексту (що і дозволяє розглядати такі одиниці в двомовних

словниках як еквівалентні), але в певному контексті можуть перешкоджати точності перекладу [31:46].

Перед тим як перекладати, термін необхідно розпізнати в тексті, відрізнити від елементів загальної лексики. Труднощі можуть виникнути, головним чином, із-за омонімії (між терміном та простим словом), внаслідок приписування звичайній чи фразеологічній одиниці - іноді "минулому терміну" - термінологічного статусу, а також у зв'язку з "прозорою" внутрішньою формою терміна. Прості англійські терміни не викликають таких труднощів при перекладі в порівнянні зі складними термінами та термінами- словосполученнями. Для переклада простих термінів використовується значно менша кількість міжмовних трансформацій.

Переклад простих англомовних термінів можливий також шляхом опису значення, коли простий термін замінюється в мові перекладу словосполученням, що адекватно передає зміст цього простого терміна, наприклад: *maisonette* - квартира (помешкання) на двох рівнях (на двох поверхах), *rabbit* - газодифузійне розділення ізотопів з частковою рециркуляцією.[12:36]

До описового перекладу висувають такі вимоги:

- переклад повинен точно відбивати основний зміст позначеного терміном поняття;
- опис не повинен бути надто докладним;
- синтаксична структура словосполучення не повинна бути складною.

При застосуванні описового перекладу англійських простих термінів важливо слідкувати за тим, щоб словосполучення в мові перекладу повно передавало всі основні ознаки поняття, позначеного терміном оригіналу. У порівнянні з транскодуванням описовий переклад має перевагу: завдяки ньому досягається більша прозорість змісту

терміна. Проте, такий спосіб характеризується і певними недоліками:

1) при його застосуванні можливо неточне або нечітке тлумачення змісту простого терміну,

2) описове словосполучення порушує таку вимогу до термінів, як стислість, а тому такі багатослівні терміни не мають дериваційного потенціалу, тобто, від них важко утворювати похідні терміни.

Описовий прийом застосовується при перекладі новітніх авторських термінів-неологізмів, які подаються зазвичай у лапках. Часто зустрічається поєднання прийому транскодування з наступним поясненням або описом [3:22].

Тому при перекладі будь-якого тексту, технічного або художнього, не слід плутати значення слова як терміну певної галузі з його звичайним загальноживаним значенням, що застосовується здебільшого в текстах художнього стилю.

Також, складнощі виникають під час перекладу термінів-словосполучень.

Основні прийоми перекладу термінів-словосполучень:

1) Переклад з допомогою українських слів і виразів, що дослівно відтворюють слова і вирази англійської мови (калькування).

Комісарів В. Н. дає наступне визначення калькування – "калькування полягає у передачі безеквівалентній лексики вихідної мови за допомогою заміни її складових частин – морфем або слів (у разі стійких словосполучень) їх прямими лексичними відповідниками в мові перекладу" [19:247].

2) Переклад за допомогою використання родового відмінка, наприклад:

low temperature growth – зростання низької температури [35:33];

3) Переклад за допомогою використання різних прийменників, наприклад:

copper-base alloy – сплав на основі міді [35:12];

spread-spectrum signal – сигнал з розширеним спектром [35: 78];

4) Переклад одного з членів словосполучення групою пояснювальних слів (описовий метод) наприклад:

feedback system – система керування з зворотним зв'язком [35:75];

single-time-lag servo – слідкуюча система з однією постійною часу.

5) Переклад з перестановкою членів атрибутивної групи.

Такий прийом перекладу можливий для 2-х компонентних термінів, в яких необхідно міняти місцями перший і другий компонент, за допомогою частиречної трансформації.

Як стверджує Климзо Б. М. необхідність в цій зміні визначається "перевіркою від зворотного" за допомогою контексту [14:50].

Наведемо приклади таких 2-х компонентних термінів:

structural tube – трубчаста конструкція [14:51];

tolerance extremes – граничні відхилення [14:63]

б) Транскрипція і транслітерація.

Це способи перекладу лексичної одиниці оригіналу шляхом відтворення її форми за допомогою літер мови перекладу. При транскрипції відтворюється звукова форма іншомовного слова, а при транслітерації його графічна форма.

Так, термін push-pull перекладається двотактний. Але цей переклад не задовольняв фахівців, і широке поширення одержав переклад терміна за допомогою транслітерації, тобто пушпул [26:34].

Транслітерація і транскрипція використовується саме тоді, коли важливо дотримати лексичну стислість позначення, його відповідність в мові оригіналу, і разом з тим підкреслити специфічність речі або поняття, якщо немає точного відповідника в мові перекладу.

7) Переклад за допомогою лексичного еквівалента в

українській мові. В якості еквівалента береться український термін, форма, якого не пов'язана з формою англійського терміна.

Наприклад, термін *field time of the camera*. Зрозумівши, що мова йде про роботу камери з отримання сигналів від об'єкту, що знімається, можна зробити висновок про те, що *field time* – це "час, протягом якого камера отримує сигнал від об'єкта", "час зйомки". В цілому для перекладу терміна *field time of the camera* краще за все підходить існуючий в українській мові термін "такт камери".

Для статистичного прикладу порахована кількість вживаних прийомів у вибірці слів, відповідно до теми даної роботи. Дані наведені на графіку 3.1.

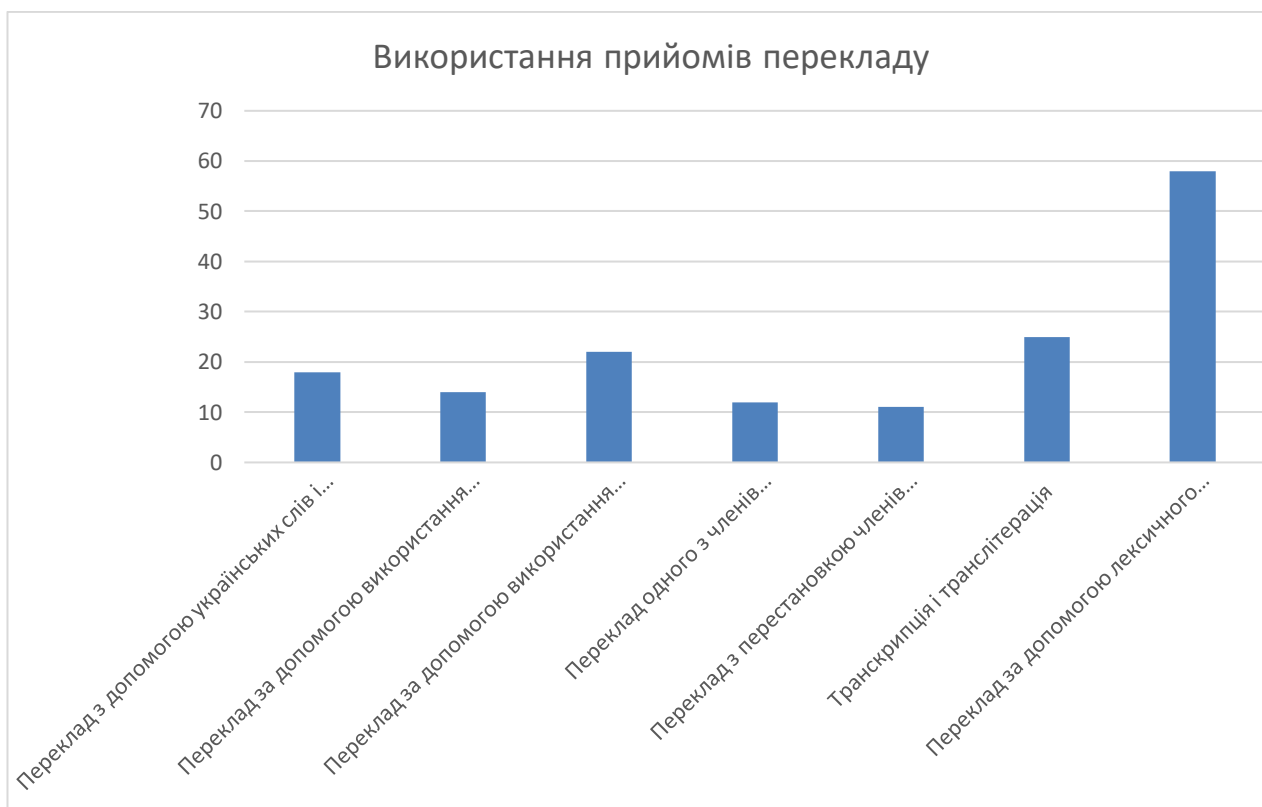

Рис. 3.1 Приклади використання прийомів перекладу професійних термінів

Отже, за допомогою лексичного евівалента в українській мові було переведено найбільшу кількість слів у наведених прикладах.

Нерідко, в науково-популярних текстах зустрічаються скорочення, які значно ускладнюють завдання перекладача. Перекладач науково-

популярного тексту має завдання зробити текст зрозумілим для широкого кола читачів, полегшуючи сприйняття специфічних скорочень та абривіатур.

В англо-американській науково-популярній літературі зустрічаються різного роду скорочення, причому скорочуються як окремі слова, так і словосполучення.

За останній час тенденція утворення нових слів шляхом скорочення існуючих слів чи словосполучень посилилася. Зростання числа скорочень пояснюється тим, що складні слова і словосполучення громіздкі і незручні, і, природно, з'являється прагнення передати їх коротко, наприклад:

laser – light amplification stimulated emission of radiation (лазер – квантовий генератор і підсилювач оптичного діапазону або посилення світла індукованим випусканням випромінювання [26:31]).

Скорочення, як і цілі слова, можуть виступати в реченні в різних синтаксичних функціях і оформлятися морфологічно за всіма правилами англійської граматики (приймати множину, вживатися в притяжательному відмінку, можуть мати визначення).

Існують такі види скорочень:

Літерні скорочення (ініціальний тип скорочення):

а) Скорочене слово – його перша буква, а скорочене словосполучення – перші літери компонентів. Скорочені слова вимовляються повністю:

E. (east) – схід;

e.m.f.– електрорушійна сила [26:31].

б) Іноді можна зустріти скорочення типу:

s/n або s. to n. (signal to noise) – відношення сигналу до шуму [26:31].

в) Часто скорочується частина словосполучення, наприклад:

fractional H P (horse-power) motor – мікродвигун[26:31].

г) У ряді випадків скороченню підлягає тільки перший елемент, який вимовляється як алфавітна назва даної літери:

N-bomb (Nitrogen bomb) – нейтронна бомба [26:31].

Внаслідок широкого вживання скорочень існує багато омонимических форм, що створює відомі труднощі при виборі потрібного значення, наприклад:

s. f. (self-feeding) – з автоматичною подачею;

s. f. (signal frequency) – частота сигналу [26:32].

Складові скорочення

а) Складові скорочення являють собою слова, що складаються з початкових складів компонентів словосполучень. Вони пишуться разом і читаються як одне слово:

maxcap (maximum capacity) – максимальна потужність;

radsta (radio station) – радіостанція [26:32].

б) Скорочення, що складаються з літер або складів:

Sigma (shielded inert gas metal arc welding) дугове зварювання металевим електродом в середовищі інертного газу [26:32].

У науково-популярній літературі, і особливо в американській, такі скорочення можуть утворюватися шляхом скорочення початкового складу першого компонента і кінцевого складу другого, наприклад:

chemurgy (chemistry metallurgy) – галузь хімії, що відноситься до галузі виробництва сировини [26:33].

До скорочень можна віднести так звані "літерні" терміни, де графічна форма літери служить визначенням предмета:

A-pole – А-подібна опора [36:41].

Усічені слова

а) Скорочення, при якому залишається початкова частина слова:

sub (submarine) – підводний човен;

lub (lubrication) – мастило [26:33].

б) Скорочення, при якому залишається кінцева частина слова:

chute (parachute) – парашут [26:34].

в) Скорочення, при якому відпадає середня частина слова:

Ry (railway) – залізна дорога [26:34].

г) Скорочення, при якому залишається два склади:

ammo (ammunition) – озброєння [36:41];

д) Усічення прикметника в складному слові:

technicolour (technical colour) – кольорова кінематографія [26:34];

е) Іноді нове слово утворюється в результаті відкидання від початкового слова його закінчення (зазвичай це суфікс). Так, від іменника crash-landing утворився дієслово to crash-land пошкодити літак при посадці, розбитися при посадці.

Стяжіння:

Цілий ряд неологізмів, які поповнили технічну термінологію, утворений шляхом стягнення.

electromatic (electric+automat) – рухається за допомогою електрики [26: 33].

Підсумовуючи даний підрозділ, ми можемо намітити наступні етапи перекладу наукових термінів:

- аналізуючи смислову структуру терміна і спираючись на контекст, з'ясовуємо значення іноземного терміна;

- уточнюємо обсяг і зміст поняття, яке виражене і проаналізоване іноземним терміном у даному контексті;

- підбираємо або будуємо еквівалентний український термін;

- уточнюємо обсяг і зміст поняття, що виражається знайденим українським терміном, і зіставляємо їх з обсягом та змістом поняття, вираженого іноземним терміном;

- у разі необхідності вводимо додаткові обмеження або зовсім замінюємо знайдений український термін іншим, прагнучи того, щоб поняття, виражене іноземним терміном, було передано в українському

тексті абсолютно адекватно;

- закінчивши переклад всієї статті, перевіряємо, чи немає в перекладі смислових протиріч, що може свідчити про помилковий переклад іноземного терміна.

Переходячі до теми прецизійної лексики в науково-популярному стилі, вважаємо за потрібне нагадати, що науково-популярний текст переймає у наукового тексту деякі його характеристики, такі як точність, логічність, ясність, наявність фактичної інформації, що й зумовило насиченість текстів даного стилю прецизійною лексикою.

Перш ніж проілюструвати вищесказане прикладами, має сенс визначити зміст поняття «прецизійність». Феномен «прецизійність» трактується в лексикології вельми неоднозначно. До проблеми прецизійності слів звертаються такі лінгвісти, як Р.К. Міньяр-Белоручев і Л.Л. Нелюбин.

На думку Р.К. Міньяр-Белоручева, прецизійні слова включають в себе імена, назви днів, тижня і місяців, числівники. Все це однозначні і точні у вживанні слова. На відміну від термінів, прецизійні слова— побутові, а не входять в сферу діяльності тільки фахівців. Найбільш обширну і динамічну групу слів становлять власні імена. У них входять географічні назви, імена громадських, політичних та військових діячів, письменників, вчених, артистів, назви національних реалій та інші [22: 241-242].

В тлумачному перекладацькому словнику наведене наступне визначення поняття прецизійна лексика: « Презиційна лексика – власні назви, різноманітні назви та найменування» [25].

З французької мови слово «презиційність» (*précision*) перекладається, як точність; з підвищеним ступенем точності; високоточний [10].

З вищесказаного можемо зробити висновок: до презиційної

лексики належать дати, назви днів тижня, місяців, кількісні числівники та показники, прийменники about, estimate, approximate, around, by, between, of, прийменники часу at, in, from, to, since, till, before, after, for, during, by; одиниці виміру, тобто лексика, що містить точну інформацію, яку необхідно передати читачеві в повній мірі.

Переклад прецизійної лексики має певні труднощі, особливо в усному перекладі, так як прецизійна лексика складна для запам'ятовування. Для підвищення адекватності усного перекладу, точної передачі прецизійної інформації перекладачеві необхідно зосередити увагу на прецизійних словах і створити опору для пам'яті, використовуючи для цього символи і знаки перекладацького скоропису. У письмовому перекладі, перекладач стикається з труднощами іншого роду, одними з яких є переклад кількісних показників, одиниць мір, грошових одиниць.

Переклад одиниць мір

Категорія мір об'єднує назви одиниць ваги, довжини, площі, об'єму рідин, сипучих тіл і т.п. Одиниці мір, пов'язані з числівниками або іншими кількісними словами, є в будь-якому тексті носіями інформації про певну відстань, вагу, обсяг і т. д. Щоб сприйняти цю інформацію, читач повинен знати реальні величини цих мір або хоча б мати приблизне уявлення про них. Звідси прямий висновок, що значення відповідних одиниць повинно бути так чи інакше зазначено в перекладі або, у всякому разі, подане таким чином, щоб читач міг здогадатися про нього.

Точні цифри всіх одиниць фізичних величин вказані в спеціальних довідниках та енциклопедіях, нерідко у відповідних двомовних словниках. Тим не менш, перекладачеві і самому корисно мати деякі загальні відомості в цілому [8:154].

У науково-популярному тексті одиниці мір виконують такі функції:

- Пов'язані з числівниками або кількісними словами є носіями інформації про певні величини;

- Беруть участь у створенні образу описуваного фрагмента дійсності [8:153-154].

Проблематика перекладу одиниць мір, з нашої точки зору, найкраще висвітлена в наукових працях С.Влахова і С. Флоріна [8:153-165].

Можливими прийомами передачі одиниць мір в тексті мови перекладу є:

- транскрибування;
- транскрибування з наступним поясненням у виносках;
- переклад за допомогою функціонального аналога / еквівалента;
- описовий переклад.

Транскрибування застосовують у тому випадку, коли необхідно зберегти вихідні цифрові дані або міри, зокрема, якщо міра стоїть в центрі уваги у вузькому контексті або назва національної міри вживається в прямій мові.

Транскрибування з наступним поясненням у виносках повністю зберігає національний колорит твору, однак, ускладнює читання і сприйняття написаного, тому, з точки зору ряду теоретиків і практиків перекладу (В. С. Віноградов, Н.М. Любимов), є найменш бажаним. Проте, вибір перекладача на користь транскрипції в разі відсутності в мові перекладу еквівалента перекладного поняття або реалії є цілком виправданим.

Переклад одиниць мір з урахуванням їх смислового або кількісного вмісту застосовується перекладачами, за спостереженнями С.Влахова і С. Флоріна, частіше, ніж транскрибування. Переклад за допомогою функціонального аналога / еквівалента буде визнаний адекватним, якщо одиничний випадок заміни одиниці міри на нейтральну істотно не вплине на колорит твору в цілому.

Реалії-міри, що входять до складу фразеологічних одиниць, метафор, порівнянь втрачають значну частину національного колориту і при перекладі вимагають відтворення нейтральними засобами.

На закінчення слід зазначити, що вибір стратегії перекладу одиниць заходів залежить від контексту [1].

Переклад одиниць грошей

Найменування грошових одиниць, на думку С.Влахова і С.Флоріна, можна поділити наступним чином: – національні грошові одиниці, що володіють певною вартістю;

- одиниці, які втратили своє точне вартісне значення, а разом з ним і національний колорит [8:166]. Способом передачі одиниць грошей в тексті мови перекладу є переважно транскрипція. Однак, у багатьох мовах для назв "чужих" грошових одиниць існують традиційні форми, більше схожі на переклад відповідника (наприклад, англ. round - укр. фунт (стерлінг)) Вибір прийому передачі назви грошової одиниці-реалії відбувається на основі транскрибування з урахуванням вже прийнятої в мові перекладу форми. При передачі грошових одиниць, що володіють не великим коннотативним значенням, перекладачі користуються засобами, що дозволяють донести до читача передусім їх смисловий зміст. Такими засобами є

- переклад за допомогою функціонального аналога; [8:170]
- родова заміна;
- описовий переклад.
- контекстуальний переклад.

На думку С.Влахова та С.Флоріна, тут можливі інші прийоми перекладу — родо-видовими відповідниками, шляхом опису і т.д., але взагалі, рідко вдається досягти дуже добрих результатів, чому і доводиться шукати компенсацій у інших місцях контексту [8:174].

Розглянемо особливості використання прийменників around, about і approximately:

Around, about і approximately використовують у значенні «приблизно, майже, близько». На перший погляд може здатися, що різниці в їх вживанні зовсім немає, але при найближчому розгляді з'ясовується, що це не зовсім так. Розглянемо детальніше. На думку багатьох лінгвістів і філологів, відмінності між цими прийменниками лежать у специфіці вживання: *approximately* є найбільш строгим і офіційним варіантом, *around* буде найчастіше використовуватися в неформальних контекстах, а *about* розташувався десь між ними.

Крім контекстуальних відмінностей, різниця є ще й у значенні: *approximately* називають найбільш точним варіантом, *around* знову являють собою його протилежність, вказуючи на оцінки і підрахунки, а *about* знову розташувався між ними. У словнику Мерриам-Вебстера *approximately* визначається як «майже правильно чи точно», в той час як *about* – «досить близько»[2].

Брайан Гарнер в «Оксфордському словнику американського стилю» рекомендує використовувати *about* замість *approximately* скрізь, де це можливо, оскільки останнє є «формальним» словом [34]. Хоча, звичайно, згадану різницю в точності теж слід мати на увазі: *approximately* має на увазі майже повну вірність сказаного, а *about* добре підходить для того, щоб розповісти про округлені значення.

Отже, на основі першого розділу можемо зробити наступні висновки:

- 1) Науково-публіцистичний стиль – особлива галузь наукового стилю, що поєднує ознаки і наукового, і публіцистичного стилів;
- 2) При перекладі науково-популярних текстів перекладачеві слід враховувати те, що даний стиль розрахований на читача, що не є фахівцем з певної галузі, а є людиною, яка просто цікавиться відповідною сферою наукових досліджень або тільки опановували нею, що зумовлює зниження академічності викладу, передбачає нейтральність

подачі матеріалу, помітно відчувається прагнення захопити читача поданою інформацією;

3) Серед інших ознак, притаманних науковому та науково-публіцистичному стилю, можна відзначити наявність в тексті термінів, які ускладнюють розуміння тексту та його переклад;

4) Основними умовами досягнення адекватності в перекладі англійських термінів: знання особливостей взаємодії терміну з контекстом, знання основних способів перекладу термінів, вміння правильно вибрати і використати найбільш відповідний спосіб створення нового відповідності для перекладу терміну, що не має еквіваленту;

5) Завдяки високому рівню інформативності, науково-популярний текст насичений прецизійною лексикою та точними відомостями та даними. До прецизійної лексики можна віднести дати, назви днів тижня, місяців, кількісні числівники та показники, слова *about*, *approximate*, одиниці виміру, тобто лексика, що містить точну інформацію.

Висновки до розділу 3

Основна складність перекладу науково-технічних текстів, а саме переклад термінів, полягає у розкритті та передачі засобами української мови іншомовних реалій. Було би невірним говорити про переклад термінів як таких. Обов'язковою умовою повноцінного перекладу будь-якого спеціального тексту, особливо науково-технічного, — повне розуміння його перекладачем. Механічне заучування термінів, без проникнення у їх сутність, без знання самих явищ, процесів та механізмів, про які йдеться в оригіналі, може призвести до грубих помилок у перекладі. Перекладач повинен детально вивчити ту область науки і техніки, в якій він працює. Тільки тоді він зможе сміливо користуватися відповідними термінологічними словниками.

Однак, у спеціальному тексті нерідко буває елемент новизни, який є особливо цікавим для читача, але пов'язаний із вживанням нових

термінів, ще не зафіксованих у словниках. Зрозуміло, що такі випадки можуть створювати серйозні проблеми для перекладача. Основна умова подолання цієї труднощі полягає у детальному аналізі описуваного явища і передачі його термінами, що вже є усталеними в науці. Актуальні наукові проблеми, найновіші технічні винаходи і відкриття висвітлюються у друкованих виданнях і перш за все — у періодичних виданнях, до яких і повинен звертатися перекладач. Велику допомогу може надати тут консультація фахівця в даній галузі. Спочатку необхідно точно встановити, у чому полягає описувана в іноземномовному перекладі проблема і в чому полягають проблеми її викладу в перекладі. Як уже вказувалося, проблема може полягати в описі нових процесів або найновішої апаратури. Перекладач повинен уважно співставити усі випадки вживання нових термінів або місць, які важко передаються засобами української мови, щоб із загального змісту тексту скласти собі чітке уявлення про описувану проблему.

Будь-який науковий текст характеризується певною повторюваністю термінів. Тому для правильної передачі значення незнайомого і відсутнього у словниках терміна або термінологічного сполучення дуже важливо врахувати і співставити всі випадки його вживання в даному тексті і лише після цього спробувати в'яснити значення терміну шляхом ознайомлення із спеціальною літературою з даного питання. Велику допомогу перекладачеві може надати уже існуюча перекладна література з даного питання, особливо якщо є можливість порівняти оригінал і переклад.

ВИСНОВКИ

У ході нашого дослідження ми проаналізували специфіку використання прийомів перекладу порівняльних конструкцій у науково-популярних текстах. Відповідно до поставлених задач, зроблено такі висновки:

Переклад – це засіб міжмовної комунікації, при якому на перекладній мові (target-language) створюється текст, комунікативно-рівноцінний оригіналу, причому його комунікативна рівноцінність виявляється в його ототожненні рецепторами перекладу з оригіналом у функціональному, змістовному і структурному відношенні. Виділяються такі основні форми лексико-граматичних трансформацій, застосовуваних при перекладі, як дослівний переклад, перестановка, додавання, вилучення та заміна (генералізація, конкретизація, антонімічний переклад, інтерпретація вислову). Головні труднощі у перекладі виникають не у зв'язку з перекладом окремих термінів, які уже зафіксовані у термінологічних словниках, а з відтворенням змісту фрази. Для того, щоб уміти визначити адекватне значення слова, необхідно навчитися використовувати контекст. Слово поза контекстом не піддається адекватному та остаточному перекладу.

Певні труднощі виникають при відтворенні неологізмів та безеквівалентної лексики. Терміни та реалії, якими так насичена науково-популярна література, найчастіше потрапляють до цієї групи. Безеквівалентні терміни виникають у результаті такого очевидного факту, коли наукові відкриття, технічні удосконалення, технологічні інновації відбуваються та виникають спочатку в одній країні, а потім стають надбанням інших. Тому і відповідне збагачення понятійного апарату в тій або іншій сфері відбувається нерівномірно: на певних етапах одна мова випереджає іншу.

Результатом активного розвитку термінологічної лексики у рамках англійської мови є прошарок спеціальної лексики – поширені системи наукової термінології.

Отже, за об'єкт перекладу було взято науково-популярну літературу, форма і зміст якої залежить від рівня наукового прогресу. Цілком логічним є висновок, що перекладач стискається й буде стискатися з певними труднощами під час перекладу, що є результатом постійного еволюційного процесу взагалі та розвитку науки зокрема. Як вище було зазначено, лексична система мови виявляється більш схильною до змін.

Переклад стилістичних прийомів у науково-популярних текстах часто викликає труднощі через національні особливості стилістичних систем різних мов. Усі лінгвісти підкреслюють необхідність збереження образу оригіналу в перекладі, справедливо враховую, що насамперед, перекладач повинен бути спрямований відтворити функцію прийому, а не сам прийом.

Існують три види стилістичних помилок, які позбавляють текст ясності: зсув логічного наголосу в реченні, утворення «паразитних» зв'язків між словами, аморфність речень. Переборовши ці слабкі сторони, перекладач досягає однозначності і ясності при перекладі.

Що стосується граматичних труднощів, то можна їх відокремити у такі групи:

- Розбіжності у будові англійської та української мов, що належать до різних структурних типів, у наборі їхніх категорій, форм та конструкцій, які, наприклад, зумовлюють відсутність в українській мові артиклів, складних підметових, додаткових, каузативних, абсолютних конструкцій тощо, що викликає особливу зацікавленість перекладачів, зокрема перекладачів текстів різних функціональних стилів;
- певні відмінності у побудові речення;

- граматичні явища мови оригіналу, що мають відмінні від відповідних граматичних явищ мови перекладу функціональні характеристики: наприклад, форми однини і множини іменника наявні і в українській, і в англійській мовах, однак форми конкретних іменників можуть не збігатися;
- граматичні явища, що мають різні частотні характеристики в англійській та українській науково-популярній літературі.

Дослідження доводять, що розуміння тексту не гарантує вербалізацію одержаної інформації в процесі перекладу. Досягнутий певний рівень прагматикона й тезауруса вимагає достатньо розвиненого лексикону для перекладу термінологічних сполучень, складних граматичних структур. Переклад тісно пов'язаний з такими компонентами комунікативної компетенції як мовна компетенція (лексична, граматична) та мовленнєва компетенція (читання, письмо), а також фахова компетенція (вміння розрізняти в тексті, перекладати термінологічні лексичні одиниці, співвідносячи їх з еквівалентами в рідній мові). Таким чином, процес перекладу постійно супроводжується процесами вивчаючого читання та узагальненням думки автора текстового матеріалу.

Таким чином, найбільш широко вживаними прийомами перекладу при передачі науково-популярної інформації засобами перекладної мови, згідно даних нашого дослідження, є дослівний переклад та конкретизація як найбільш вдалий спосіб зробити інформацію першоджерела доступною для широкої читацької аудиторії при збереженні хоча б мінімальної її подібності до наукового стилю викладення.

SUMMARY

The twenty-first century is the century of scientific and technological progress, where the development of science is inextricably linked with the development of society. Only through science is the knowledge of the surrounding reality, which is a necessary condition for the self-development of all mankind. This explains the growing popularity of scientific publications. Most of these articles require knowledge in a particular field, and therefore focused only on readers - professionals. And what about the wide range of people whose activities are far from science, but the desire to join it is great? For such purposes, popular science publications are used, which acquaint readers of all professions and specialties with the basics of science, develop thinking and form a worldview. Popular science publications do not require special training and knowledge in a particular field, the main purpose - to instill in society a scientific interest.

In the course of our research, we analyzed the specifics of using translation techniques of comparative constructions in popular science texts. In accordance with the tasks, the following conclusions were made:

Translation is a means of interlingual communication, in which a text communicatively equivalent to the original is created in the target language, and its communicative equivalence is manifested in its identification by the receptors of translation with the original in functional, substantive and structural terms. There are such basic forms of lexical and grammatical transformations used in translation as literal translation, addition, removal, generalization, concretization, antonymous translation, interpretation of the expression. The main difficulties in translation do not arise from the translation of individual terms that are already recorded in terminological dictionaries, but from the reproduction of the meaning of the phrase. In order to be able to determine the adequate meaning of a word, it is necessary to learn to use the context. The word out of context cannot be adequately and definitively translated.

Certain difficulties arise in the reproduction of neologisms and non-equivalent vocabulary. Terms and realities, which are so saturated with popular

science literature, often fall into this group. Non-equivalent terms arise as a result of such an obvious fact, when scientific discoveries, technical improvements, technological innovations occur and arise first in one country and then become the property of others. Therefore, the corresponding enrichment of the conceptual apparatus in a particular area is uneven: at certain stages, one language is ahead of another.

The purpose of this master's thesis on translation is to study, research and systematize the use of methods of translating professional and technical vocabulary from English into Ukrainian.

In the first section of the work the theoretical features and basic methods of translation of words, terms, phrases of professional and technical vocabulary from English into Ukrainian were investigated. The main authors who studied this problem were singled out and their approaches were singled out.

In the second section the production and professional vocabulary was researched and classified according to the given examples. Classified examples were given with translation examples. A statistical study of the use of methods of translation of industrial and professional words and phrases.

In the third section of the work the methods of reproduction of industrial and professional vocabulary during the translation of terms from English into Ukrainian were investigated. A statistical study of the use of methods commonly used to reproduce the content of concepts and the meaning of phrases.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авербух К. Я. Терминологическая вариантность: теоретический и прикладной аспект. Вопросы языкознания: сб. науч. трудов. Москва: РАН, 1986. № 6. С. 38—49.
2. Аكوпова Э. Л. Безэквивалентные термины и способы их перевода. Москва, 2000. 326 с.
3. Аристов Н. Б. Основы перевода. Москва: Литература на иностранных языках, 1959. 262 с.
4. Бархударов Л. С. Язык и перевод (Вопросы общей и частной теории перевода). Москва: Наука, 1975. 240 с.
5. Балахтар В. В., Балахтар К. С. Адекватність та еквівалентність перекладу. Спецпроект: аналіз наукових досліджень: матер. IV Міжнар. наук.-практ. конф. Київ, 2011. С. 28–33.
6. Бейлинсон Л. С. Функции институционального дискурса // Вестник ИГЛУ. 2009. №3 (7). С. 22—29.
7. Білозерська Л. П. Термінологія та переклад: [навчальний посібник] Ред. Л. П. Білозерська, Н. В. Возненко, С. В. Радецька. Вінниця: Нова книга, 2010. 232 с.
8. Боллоева М. Р. Трудности перевода с английского языка. Вестник науки и образования. 2019. №14 (68). Ч. 1. С. 52–54.
9. Бондаренко Е. В. Дискурс как объект когнитивной лингвистики. Записки з романо-германської філології. 2013. № 1 (30). С. 25–32.
10. Боцман А. В. Структурно-семантичні та прагматичні особливості фармацевтичних текстів (на матеріалі англомовних інструкцій до вживання лікарських препаратів). Дис. Київ, 2006. Автореферат. 20 с.
11. Виноградов В. С. Введение в переводоведение (общие и лексические вопросы). Москва: Издательство института общего среднего образования РАО, 2001. 224 с.

12. Вишнякова О. Д. Язык и концептуальное пространство (на материале современного английского языка). Москва: МАКС Пресс, 2002. 380 с.
13. Вострова С. В. Лінгвокогнітивні та комунікативно-прагматичні особливості сучасного англомовного медичного дискурсу (на матеріалі медичних текстів з проблематики ВІЛ/СНІДу). Дис. Київ, 2003. 20 с.
14. Дейк ван Т. А. Стратегия понимания связного текста / Т. А. ванн Дейк, В. Кинч. Новое в зарубежной лингвистике. Москва: Прогресс, 1988. Вып. XXIII. С. 153—211.
15. Дмитрук М. В. Становлення української ветеринарної термінології / Вопросы стабилизации и повышения АПК Крыма в исследованиях молодых ученых: Научные труды Крымского сельскохозяйственного института. – Симферополь, 1997. С.125—128.
16. Дяченко М. Д. Лінгвоісторичний аспект дефініції дискурсу. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. 2019. № 2. Т. 30 (69). Ч. 2. С. 1–6.
17. Зубова Л. Ю. К вопросу об особенностях и трудностях перевода ан-глийских медицинских сокращений. Вестник ВГУ. Серия «Лингвистика и межкультурная коммуникация», 2005. № 2. С. 121—125.
18. Єленіна З. І. Терміни як мовний засіб вираження спеціального поняття. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/16725/1/Yelenina.pdf> (дата звернення: 22.10.2019).
19. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. Вінниця: Нова книга, 2002. 564 с.
20. Карасик В. И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс: Моногр. Москва: Гнозис, 2004. 290 с.
21. Карасик В. И. Дискурс. Социальная психолінгвістика: Хрестоматія. Сост. К.Ф. Седов. Москва: Лабиринт, 2007. 336 с.

22. Караулов Ю. Н. Русский язык и языковая личность: Моногр. Москва: Едиториал УРСС, 2004. 220 с.
23. Кибрик А. А. Паршин П. Б. Дискурс. Онлайн Энциклопедия “Кругосвет”. URL: http://www.krugosvet.ru/enc/gumanitarnye_nauki/lingvistika/DISKUR.html.
24. Кияк Т. Р. Лингвистические аспекты терминоведения. Київ: УМК ВО, 1989. 174 с.
25. Козак Т. Б. Адекватність та еквівалентність перекладу. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Сер. Філологічна. 2012. № 25. С. 56–57.
26. Комиссаров В. Н. Теория перевода (лингвистические аспекты): учеб. для ин-тов и фак. иностр. яз. Москва: Высшая школа, 1990. 253 с.
27. Коптілов В. В. Теорія і практика перекладу. Навч. посіб Київ: Юніверс, 2003. 280 с.
28. Красных В. В. «Свой» среди «чужих»: миф или реальность?: Моногр. Москва: Гнозис, 2003. С. 55—69.
29. Ктитарова Н. К., Воронова З. Ю. Вступ до перекладознавства. Загальна теорія перекладу. Лексико-граматичні проблеми перекладу. Навчальний посібник для спеціальності «Переклад». Дніпродзержинськ, 2013. 323 с.
30. Ларина Е.Г. Лингвопрагматические особенности ток-шоу как жанра телевизионного дискурса (на материале телевизионных программ): дисс. на соиск. уч. степени канд. филолог. наук: 10.02.04 «Организация и технология защиты информации» / Волгоградский государственный университет. Волгоград, 2004. 148 с.
31. Максимов С. Є. Практичний курс перекладу (англійська та українська мови). Теорія та практика перекладацького аналізу тексту для студентів факультету перекладачів та факультету заочного та вечірнього навчання: Навчальний посібник. Київ: Ленвіт, 2006. 157 с.

32. Миньяр-Белоручев Р. К. Общая теория перевода и устный перевод. Москва: Наука, 1980. 421—429 с.
33. Новикова О. Н. Состояние и задачи изучения ветеринарного дискурса. Современные проблемы науки и образования. 2014. URL: <http://www.science-education.ru/ru/article/view?id=14921>
34. Сдобников В. В. Стратегия перевода: общее определение. Вестник Иркутского государственного лингвистического университета. 2011. № 1. С. 166–172.
35. Семёнов А. Л. Основные положения общей теории перевода. Москва: Изд-во Российского ун-та дружбы народов, 2005. 99 с.
36. Скороходько Е. Ф. Сучасна англійська термінологія. Київ: Український інститут лінгвістики і менеджменту, 2002. 76 с.
37. Сопилюк Н. М. Системні розбіжності між мовами як чинник застосування лінгвокультурної адаптації у міжкультурній комунікації. Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. 2013. № 14 (273), Ч. I. С. 126–131.
38. Стацюк Р. В. Основні підходи до визначення поняття «термін» у сучасній лінгвістичній науці. Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка. Серія «Філологічні науки». Мовознавство. 2016. Том 2. №5. С. 112–116.
39. Стежко Ю. Г. Лексико-семантичні аспекти проблеми перекладу науково-технічної термінології. Наукові записки. 2014. № 15. С. 7–14.
40. Степаненко А., Сітко А. Синтаксичні особливості українського перекладу англійської науково-технічної та художньої літератури. URL: <http://er.nau.edu.ua/handle/NAU/15305> (дата звернення: 26.10.2020).
41. Павлов И. Цитаты. URL: <https://blood5.ru/knowledge/ivan-pavlov-o-veterinariii-i-chelovechestve/>
42. Рожков Ю. Г. Ветеринарная терминология как объект лингвистического исследования. Наука через призму времени. 2018. URL: <http://www.naupri.ru/journal/1004>
43. Рожков Ю. Г. Термін та термінологія. Ветеринарна лексика. «Молодий вчений». 2016. № 12.1 (40). С. 371—386.

44. Самойлов Д. В. О переводе медицинского текста. URL: <http://www.practica.ru/Articles /medical.htm/>.
45. Семхун А. Проблема перевода медицинского термина на русский, французский и арабский языки. Оран, 2016. 138—139 с.
46. Соколов В. Д. Фармакология. Москва: Лань, 2013. 576 с.
47. Солнцев Е. М. Общие и частные проблемы перевода медицинских текстов. Вестник МГЛУ, 2010. №9. С. 131—141.
48. Фурт Д. В. Способи перекладу термінів українською мовою з англійської. Методика викладання мов. Філологічні студії. 2018. № 17. С. 272–281.
49. Яблочнікова В. О. Перекладацька адекватність та еквівалентність. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія. 2019. № 38. Т. 1. С. 177–179.
50. Яковлева С. А. Сокращения как лингвистическая особенность ветеринарных терминов (на материале английского языка). URL: <https://elibrary.ru/item.asp?id=17686002>
51. Alexeeva L., Novodranova A. The Cognitive Approach to Terminology. Modern Approaches to Terminological Theories and Applications. Ed. by H. Pitch. Bern: Peter Lang, 2006. P. 25–35.
52. Antia B. E. Competence and quality in the translation of specialized texts: investigating the role of terminology resources. Quaderns. Revista de traducció. 2001. Vol. 6. P. 16–21.
53. Bay H. T. A study on the translation of economic terminology: A case study on the economic textbooks. Ha Noi: Vietnam national university, 2005. 65 p.
54. Bednarek M. The stability of the televisual character: A corpus stylistic case study. Telecinematic Discourse: Approaches to the Language of Films and Television Series. Amsterdam: John Benjamins Publishing, 2011. P. 185– 204.

55. Benítez P. F. The cognitive shift in terminology and specialized translation. URL: http://rua.ua.es/dspace/bitstream/10045/13039/1/MonTI_01_10.pdf (дата звернення: 22.11.2019).
56. Bolshakova E. Common scientific lexicon for automatic discourse analysis of scientific and technical texts. *International Journal “Information Theories & Applications”*. 2008. Vol. 15. P. 189–195.
57. Bowker L., Pearson J. *Working with Specialized Language: A practical guide to using corpora*. London: Routledge, 2002. 242 p.
58. Cabré M. T. *Terminology: Theory, Methods, and Applications*. Ed. by J. S. Sager. Amsterdam: John Benjamins, 1999. 232 p.
59. *Essays in Terminology*. Ed. by A. Rei. Amsterdam: John Benjamins, 1995. 223 p.
60. *Insights into Specialized Translation*. Ed. by M. Gotti, S. Sarcevic. Bern: Peter Lang, 2006. 396 p.
61. Jørgensen M., Phillips L. *Discourse Analysis as Theory and Method*. London: SAGE Publications, 2002. 229 p.
62. Maier C.D. *Structure and Function in the Generic Staging of Film Trailers: A Multimodal Analysis*. *Telecinematic Discourse: Approaches to the Language of Films and Television Series*. John Benjamins Publishing, 2011. P. 141–158.
63. Maślanko K. A comparative study of terminology management tools in machine-assisted human translation. URL: <http://www.transsoft.seo.pl/other/TranslatorTools/TermsManagementTools01.pdf> (дата звернення: 22.11.2019).
64. Mittell J. A Cultural Approach to Television Genre Theory. *Cinema Journal*. 2001. Vol. 40, No. 3. P. 3–24.
65. Muñoz M. S. Introduction to Terminology. URL: <http://ocw.um.es/cc.-sociales/terminologia/material-de-clase-1/unit-i.pdf> (дата звернення: 22.11.2019).

66. Newmark P. A Textbook of translation. Shanghai: Shanghai Foreign Language Education Press, 1988. 293 p.
67. Nunez Perucha B. On the use of narrative discourse in advertising: hybridity, textual voices and gender identities . RESLA. 2009. Vol. 22. P. 291–306.
68. Pearson J. Terms in Context. Amsterdam: John Benjamins, 1998. 250 p.
69. Piazza R. Telecinematic Discourse: Approaches to the Language of Films and Television Series. Ed. by Roberta Piazza, Monika Bednarek, Fabio Rossi. John Benjamins Publishing, 2011. 315 p.
70. Rei A. Essays on Terminology. Amsterdam: John Benjamins Publishing, 1995. 223 p.
71. Sageder D. Terminology Today: A Science, an Art or a Practice? Some Aspects on Terminology and Its Development. Brno Studies in English. 2010. Vol. 36. No. 1. P. 123–134.
72. Sager J. C. Practical Course in Terminology Processing. Amsterdam: John Benjamins Publishing, 1990. 252 p.
73. Saj H. El. Discourse Analysis: Personal Pronouns in Oprah Winfrey Hosting Queen Rania of Jordan. International Journal of Social Science and Humanity. 2012. Vol. 2. No. 6. P. 529–532.
74. Stubbs M. Discourse analysis: the sociolinguistic analysis of natural language. Oxford: Blackwell, 1983. 272 c.
75. Temmerman R. Towards New Ways of Terminology Description: The Sociocognitive Approach. Amsterdam: John Benjamins, 2000. 264 p.
76. Vahid H. The Power behind Images: Advertisement Discourse in Focus. Ed. by H. Vahid, S. Esmae'li. International Journal of Linguistics. 2012. Vol. 4. No. 4. P. 36–51.
77. Valeontis K., Mantzari E. The linguistic dimension of terminology: principles and methods of term formation. URL: http://www.academia.edu/2317735/the_linguistic_dimension_of_terminology_prin

principles_and_methods_of_term_formation_kostas_valeontis_elena_mantzari_2006
(дата звернення: 22.11.2019).

78. Venuti L. *The Translator's Invisibility: A History of Translation*. London / New York: Routledge, 1995. 368 p.

79. Venuti L. *Strategies of Translation*. *Routledge Encyclopedia of Translation Studies*. Ed. by M. Baker. London. New York: Routledge, 1998. P. 240–244.

80. Williamson J. *Decoding Advertisements: Ideology and Meaning in Advertising*. London: Marion Boyars, 1978. 180 p.

81. Wills J. *Rhetorical motives in advertising: a theory of advertising genre as religious discourse*. Saskatoon: University of Saskatchewan, 2011. 264 p.

82. Wiśniewski K. *Discourse analysis*. URL: <http://www.tlumaczenia-angielski.info/linguistics/discourse.htm> (дата звернення: 22.11.2019).

83. Zanon N. T. *A University Handbook on Terminology and Specialized Translation*. Oleiros: Netbiblo, 2011. 115 p.

ДОДАТОК

Приклади з науково – популярних телепередач “Mythbusters” and “Top Gear”

Example	Translation
«So they puzzled out an ingenious solution. This is the rig we have designed to find this out».	«Вони знайшли оригінальний вихід. Ми винайшли цей прилад»
«...Our hero is being chased in the car by another car. And he says, if you don't have armor piercing, you can forget about shooting through the engine or the radiator of your pursuer, but it says you can skip bullets off the ground, into the floor of the car that's chasing you»	«за персонажем женеться автомобіль і там пояснюється, що, якщо у вас немає бронебійної зброї можна навіть не намагатися пробити мотор або радіатор машини, що доганяє ззаду, але ви можете змусити кулю відрикошетити від землі і пробити днище автомобіля суперника»
«Firing at 16 degrees, the bullet bounced and hit the board at 10 degrees. But did it have the power to penetrate?» ?	«Під кутом в 16 градусів куля відскочила від землі і вдарила в планку під кутом 10 градусів, але чи пройшла вона наскрізь?»
«But will the road ricochet change its trajectory and speed?» ?	«Чи змінить куля швидкість чи траєкторію?»
«Do you think he jumped further?»	«Думаєш, він пролетів більше?»
«Let's see how far he went» ?	«Давайте перевіримо як далеко він полетів»
Objects of the present invention are to overcome the above disadvantages and to provide ...	Цей винахід спрямований на усунення зазначених недоліків за допомогою ...
Surrounding the stationary member is a	Стационарний елемент охоплює

sleeve which is provided with holes.	склянку, що має отвори
Within the intermediate header is a diaphragm separating the lower part thereof from the upper part thereof, from which latter the superheated steam is taken to the desired point of use.	Усередині проміжного колектора знаходиться діафрагма, що відділяє нижню частину колектора від його верхньої частини, з якої перегріта пара надходить до точки відбору
Furthermore, since the equipment width is reduced and a small size board is used ...	Крім того, оскільки ширина обладнання зменшена й використовується невеликий розмір клавіатури ...
My invention relates to ...	Винахід відноситься до ...
I aim to provide an engine ...	Мета винаходу – створити двигун ...
According to the invention we provide ...	Пропонується ...
While the invention has been described in terms of the preferred embodiments, numerous variations may be made in the apparatus illustrated in the drawings and herein described without departing from the invention as set forth in the appended claims.	Цей винахід було описано із зазначенням бажаних прикладів його реалізації, однак у ілюстрований на кресленнях і описаний вище пристрій можуть бути внесені численні зміни, що не виходять за межі суті й обсягу винаходу, визначених у доданій формулі винаходу.
In such systems it has been usual to employ ...	У таких системах зазвичай застосовують ...
In fact, if you use your flash, you'll probably find that the side of the cliff is covered with, say, hoar-sulphur, or maybe	Якби ти вимкнув ліхтар, то, може б, побачив, що цей бік скелі вкритий сірчанним інеєм, або ж

quicksilver dew [9: 51].	ртутною росою
However, the heat, the hard solar radiations, and the electron storms made the post a difficult one	Але через спеку, інтенсивну сонячну радіацію й електронні бурі працювати їм було вкрай важко
As it dawned upon me first, it presented a sort of metallic spider with five jointed, agile legs, and with an extraordinary number of jointed levers, bars, and reaching and clutching tentacles about its body	На перший погляд вона нагадувала металевого павука з п'ятьма рухливими суглобистими лапами, з безліччю малих колінчатих важелів та хапальних щупальців навколо корпусу
Another steely tentacle directed the powder from the basin along a ribbed channel towards some receiver that was hidden from me by the mound of bluish dust	Ще одне сталеве щупальце колінчатою трубою переправляло Порошок із казана до якоїсь посудини, прихованої від мене купою голубуватого пилу
150 feet of pipe with sprinkler heads every 6 feet	45-метрова труба з розпилювачами кожні 2 метри
They build up a static charge of their body and when they touch either the gas tank lip (a) or the filling nozzle (b), than that will ignite the gas and cause the explosion	Внаслідок цього утворюється статична напруга і коли вони торкаються шланга (а) чи ще чогось іншого (b), бензинові випарування можуть вибухнути
Frenel zone	Зона Френеля
Doppler's effect	Ефект Доплера
I'd broken a Kimball tube that morning and was out five days of work	Я розбив трубку Кімболла, і п'ять днів роботи пішло нанівець
The drowsy hum of the Converter is louder in the control room and mixed with it is	Монотонне гудіння конвертера в кімнаті контролю посилювалося,

the chuckle of the Geiger Counters and the erratic buzzing of half a dozen little signal lights	змішуючись із потріскуванням лічильника Гейгера й керівним дзижчанням півдесятка сигнальних лампочок
It may be nice to know that the square of fourteen is one hundred ninety-six, that the temperature at the moment is 72 degrees Fahrenheit, and the air-pressure 30.02 inches of mercury, that the atomic weight of sodium is 23, but one doesn't really need a robot for that	Можливо, й не зайве знати, що 14 у квадраті дорівнює 196, що температура повітря у даний момент 72 градуси за Фаренгейтом, а тиск — 30,02 дюйма ртутного стовпчика і що атомна вага натрію 23
We have a Penet-radiation unit	Ми маємо з собою флюорограф
Debye shielding	Дебаївське екранування
Monte-Carlo simulation	Моделювання методом Монте-Карло
Fourier optics	Фур'є-оптика
This is a radio transmitter, you plug it in and it converts at DC voltage and there come the microwaves	Це радіопередавач, до нього підходить напруга і виходять хвилі надвисокої частоти
Top avionics, computers, LCD displays. Not a gauge inside	У ній повно радіоелектроніки, комп'ютерів та дисплеїв. І жодного датчика
It produces a radiation level of about 55000 rph	У нас є кобальт, який виробляє рівень радіації у розмірі 55 000 рентген на годину
Sure, the Smart has a turbocharger, but only get 80bhp	Звісно, у Смарта є турбіна, але все одно двигун видає лише 80 кінських сил
If anyone's gonna have a high-speed CD-	Якщо Ви шукаєте компакт диск чи

ROM drive for us to test, it's gonna be now	ще щось інше, то Вам сюди
Gyro stabilized magnetic compass system, VHF communication transistor (a), navigation receiver, VOR localized radiobeacon (b)	Гідростабілізована система магнітного компаса, VHF-передавач (a), приймач навігаційної системи, ОВЧ радіомаяк (b)
The electrons are leaping off the PBC and being stored in a Leyden jar	Електрони притягуються до металу і залишаються у горщику Лейдена
“Now, it turns out that the unknown forces behind the rate of this accelerating expansion—a mathematical value called the cosmological constant—may play a previously unexplored role in creating the right conditions for life.”	«Але виявляється, що невідомі сили, що визначають темпи цього прискореного Розширення (математичне значення, зване «космологічної константою»), можуть грати невідому перш роль в створенні необхідних умов для життя. »
My weapon of choice... A potentially lethal slush drink.	Моя обрана зброя ... Потенційно смертельний сльозогінний напій.
I'm just gone to a drive-in, and i've gotten a soda in a styrofoam cup, and it's the wrong soda.	Я щойно пішов до в'їзду, і я отримав газовану воду в чашці з пінопласту, і це не та газована вода, яка насправді мала там бути.
A styrofoam cup does that?	Пінопластова чашка це робить?
Two is that redheads can't stand Very much pain at all	Два - те, що рудоволосі не витримують Дуже сильний біль взагалі
Your aches and spasms are his bread and	Твої болі та спазми - це його

butter.	заробіток.
Is actually a precisely controllable heater, Which soon we will strap to jamie's arm, And increase the heat until he can't stand it anymore.	Насправді це достименно керований обігрівач, який незабаром ми прив'яжемо до руки Джеймі, і збільшуватимемо силу нагрівання, аж поки його терпіння не лусне.
If capsaicin does that to your tongue, just imagine the pain from a hypodermic injection.	Якщо капсаїцин робить це з вашим язиком, просто уявіть біль від підшкірної ін'єкції.
Soon a pair of electrodes will be strapped to jamie's arm, Touching his skin, and a current will be run through them. This will irritate his nerves and cause a local pain response	Незабаром пара електродів буде прив'язана до руки Джеймі, торкаючись його шкіри, і через них пройде струм. Це дратуватиме його нерви та спричинятиме місцеву реакцію болю
Being hooked up to an electric fence for a half-hour. It's not excruciating, but it's not very nice.	Був підключеним до електричного паркану на півгодини. Це не смертельно нестерпно, але це не дуже приємно.
Well, award-winning forensic scientists list skull fractures...concussions, and scalp lacerations...among the possible injuries. They also conclude that an empty-bottle smash will do more damage.	Ну, титуловані криміналісти перелічують переломи черепа ... Струс мозку та розриви шкіри голови ... Серед можливих травм. Вони також дійшли висновку, що розбиття порожньої пляшки завдасть більшої шкоди.
This is a football helmet outfitted with a	Це футбольний шолом,

<p>pecially designed array of accelerometers that will register any movement of our skull and help us determine whether a full versus an empty beer bottle is more harmful.</p>	<p>обладнаний спеціально розробленим набором акселерометрів, який реєструє будь-який рух нашого черепа та допомагає нам визначити, чи є повна та порожня пляшка пива більш шкідливою.</p>
<p>It has a new type of chassis which is theoretically very very light, and the body is made of carbonfibre for the same reason.</p>	<p>У нього є новий тип шасі, який теоретично дуже легкий, а корпус виготовлений з вуглецевого волокна з тієї ж причини.</p>
<p>That's a six-litre, 460 horsepower V12 engine.</p>	<p>Це шестилітровий двигун V12 потужністю 460 кінських сил.</p>
<p>As they pop the cork on a vino myth, can a blaze in a wine bottle truck really turn into a cork-firing machine gun?</p>	<p>Коли вони перевірять вино-корковий міф, чи справді полум'я у пляшкою вина може перетворитися на кулемет, що стріляє коркою?</p>
<p>All the accounts generally agree on the overall shape of this torpedo, that it is pear-shaped, with a narrow end and a fat end, and it had two fins extending from the rear and that it's powered by a black powder rocket of about 20 pounds of black powder.</p>	<p>Усі розрахунки загалом сходяться на загальній формі цієї торпеди, як на такій, що має грушоподібну форму, з вузьким кінцем і товстим кінцем, і вона має два плавники, що тягнуться ззаду, і що вона живиться від чорної порохової ракети, приблизно розрахованої на 20 фунтів чорного порошку.</p>
<p>They're both the same sort of size, they both have six-cylinder engines, they both</p>	<p>Вони обидва однакового розміру, обидва мають шестициліндрові</p>

<p>have austere, black German interiors, and they'll both do 155 mph.</p>	<p>двигуни, обидва мають суворі чорні німецькі салони, і обидва вони розвиватимуть швидкість на 155 миль / год.</p>
<p>So, if you're thinking about motor boats, on the one hand you could pick a deep "V" sort of a hull, which has the advantage of tracking straight and being able to handle choppy water.</p>	<p>Отже, якщо ви думаєте про моторні човни, з одного боку, ви можете обрати глибокий "V" вид корпусу, який має перевагу відстежувати прямо і мати можливість справлятися зі штормом або будь-яким хвилюванням на воді.</p>
<p>The unwitting homeowners light a propane fireplace that's been leaking gas, and, boom, the wedged intruder is launched like a skyrocket.</p>	<p>Нічого не підозрюючи, господарі ЗАПАЛЮЮТЬ ПРОПАНОВИЙ КАМІН, ЩО випускає ГАЗ, І, БУМ, КЛИНОВИЙ ВТРАТЕР ЗАПУСКУЄТЬСЯ ТАК САМО ЯК КРАКЕТ.</p>
<p>It's time to find the perfect stoichiometric ratio of air and fuel.</p>	<p>Зараз саме ЧАС ВИЗНАЧИТИ ІДЕАЛЬНИЙ стейхіометричне Співвідношення повітря та палива.</p>
<p>With that weight of the chain, the flywheel and the piston all behind it, that bullet can exit, whoosh, with much greater velocity than the chain, and that gives this myth a good chance.</p>	<p>З ТАКОЮ ВАГОЮ ЛАНЦЮГУ, МАХОВОГО КОЛЕСА І ПОРШНЯ ВСЕГО ЗА НЕЮ, ЩО МОЖЕ ВИХОДИТИ КУЛЬКА, ХТО, НАБАГАТО ВІЛЬШОЇ ШВИДКОСТІ, ЩО ЛАНЦЮГ, І ЩО ДАЄ ЦЕМ МІФУ ХОРОШИЙ</p>

	ШАНС.
<p>But to do this test properly, we need this chainsaw to land on that bullet every single time in the same spot.</p> <p>What we need is a rig that is remote-controlled and rock-solid.</p>	<p>АЛЕ ДЛЯ того, щоб провести ТЕСТУВАННЯ ПРАВИЛЬНО, НАМ ПОТРІБНА ЦЯ бензопила, ЩОБ кожного разу вісаджуватись на одне й те саме місце.</p> <p>НАМ потрібне оснащення з дистанційним керуванням і яке твердо осідає на поверхню.</p>
<p>Let the heist begin! And a cute canine conundrum.</p>	<p>Та нехай же почнеться пограбування. І дуже мила собача загадка.</p>
<p>In a small town, a cunning safe cracker concocts a plan to relieve a local depository of their locked-up loot.</p>	<p>У невеличкому містечку, дуже хитрий злочинець, складає план про те, як звільнити місцевий фонд від закритої в ньому здобичі.</p>
<p>So, to investigate the criminal conundrum that it's possible to blow up a safe and not the paper contents, jon and brian head for the hills with high explosives.</p>	<p>Отже, для розслідування кримінальної загадки про те, чи можна підірвати сейф, а не грошове його наповнення, Джон та Брайан по самі вуха пірнають у світ вибухових речовин.</p>
<p>That means that explosion used hydrostatic force to blow off the door.</p>	<p>ТО, це ОЗНАЧАЄ, ЩО під час вибуху ВИКОРИСТАЛИ ГІДРОСТАТИЧНУ СИЛУ ДЛЯ того, щоб винести ті дверцята.</p>
<p>It's almost time for us to deposit our explosives into our safe, and for that, we're using a nitromethane-based two-part high</p>	<p>Нам майже настав час закладати вибухові речовини у наш сейф, і для цього ми використовуємо</p>

explosive.	двокомпонентну фугасну речовину на основі нітрометану.
And just a cloud of shrapnel and dust	І просто хмара шрапнелю та пилу
The engine in this one, a 2-litre with 158-brake horsepower, takes the car from nought-to--60 in 7.9 seconds.	2-літровий двигун зі 158-гальмівними силами, заводить машину з нуля - 60 за 7,9 секунди.
An elephant is definitely not rear-wheel drive. That's four-wheel drive.	Слон точно не задньопривідний. Це повний привід.
The mythbusters investigate if a water-heater can turn into a destructive torpedo, and reveal the explosive power of flatulence.	Руйнівники міфів досліджують, чи може водонагрівач перетворитися на руйнівну торпеду, і виявляють вибухонебезпеку силу метеоризму.
And a comparison with the hydrodynamic effect reveals why these differing physics could be crucial to solving this myth. That's the hydrodynamic effect and that's bernoulli effect. It almost doesn't look like the ball is moving.	І порівняння з гідродинамічним ефектом показує, чому ці різні фізичні явища можуть мати вирішальне значення для руйнування цього міфу. Це гідродинамічний ефект, і це ефект Бернуллі. Здається, що м'яч майже не рухається.
And it's these design nuances which make the spike strip such an effective car-killing tool	І саме ці дизайнерські нюанси роблять смужку шипів таким ефективним інструментом для знищення автомобілів
That's the overwhelming sound of our car getting its butt kicked by that spike strip.	Це вражаючий звук нашого автомобіля, коли його причіп штовхається цією колосою смугою.

Air-filled tires proved a real letdown. But there's no need to feel deflated.	Шини, наповнені повітрям, виявились справжнім розчаруванням. Але немає необхідності відчувати здуття.
You have to give it enough force, pushing old buster up.	Ви повинні надати йому достатньо сили, штовхаючи старого руйнівника.
You could probably spike-proof a tire.	Можливо, ви могли б захистити шипи від шини.
It can deflect an explosive pressure wave?	Він може відбити хвилю вибухового тиску?
Is this an internet fable or feasible physics?	Це байка Інтернету чи правдоподібна фізика?
This defines the estate car. Nothing else is an estate car, only this. Have you seen the tyres on an 850 R?	Це визначає універсал. Ніщо інше не є універсалом, лише це. Ви бачили шини на 850 R?
It has tyres. It's just a thin veneer of paint on a wheel.	Він має шини. Це просто тонкий шпон фарби на колесі.
According to the center for disease control, at about 10 p.s.i. You occur lung damage	За даними центру з контролю захворювань, приблизно в 10 п.с.і. У вас трапляються пошкодження легенів
A non-newtonian fluid reduce the supersonic blast wave of a high explosive to a survivable 10 p.s.i?	Неньютонова рідина зменшує надзвукову вибухову хвилю фугасу до виживучих 10 п.с.і?

